

Uskyldig begunstigelse som kompensasjonsgrunnlag

*En del av det normative grunnlaget for
byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk?*

Marie Ringsby Midtlid

Masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2018

Antall ord: 25 042

Uskyldig begunstigelse som kompensasjonsgrunnlag

En del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk?

© Marie Ringsby Midtlid

2018

Uskyldig begunstigelse som kompensasjonsgrunnlag. *En del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk?*

Marie Ringsby Midtlid

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

IV

Sammendrag

Målet med denne oppgaven er å besvare om «den begunstigede betaler»-prinsippet (DBB-prinsippet) bør anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk. For å undersøke denne problemstillingen vil reflektert likevekt anvendes som metodisk utgangspunkt, og jeg vil diskutere prinsippets normative plausibilitet i lys av Edward Page og Simon Caneys motstridende synspunkter. At Page og Caney er uenige om DBB-prinsippet kan forsvares eller ikke, fremkommer av deres forståelser av tre utfordringer prinsippet møter: Disse utfordringene vil derfor undersøkes nærmere i analysen.

Den første utfordringen, kronologisk urettferdighet, sier at DBB-prinsippet pålegger aktører i dag å kompensere uforholdsmessig mye for begunstigelse som stammer fra klimaskadelige aktiviteter. Funnene fra analysen viser imidlertid at dette er en utfordring det går an å håndtere, så sant man godtar at staten er et egnet utgangspunkt for prinsippet.

Analysens andre del omhandler ikke-identitetsproblemet. Denne utfordringen viser til at nålevende eller fremtidige mennesker ikke kan få fordeler eller påføres ulemper på grunn av klimaendringer, for klimaendringer er en av flere forutsetninger for deres eksistens. Av analysen fremkommer det at dette er en reell innvending som gjør det problematisk å anvende DBB-prinsippet på tvers av generasjoner.

Separeringsproblemet utgjør analysens avsluttende del. Denne utfordringen viser til at det ofte er vanskelig å identifisere direkte fordeler aktører har fått fra klimaskadelige aktiviteter, men også at det kan være utfordrende å fastslå hvilke plikter som følger av begunstigelse. Dette er imidlertid ikke en utfordring som alene utfordrer prinsippets normative plausibilitet, men den gjør det tydelig at DBB-prinsippet bør ses i sammenheng med andre byrdefordelingsprinsipper.

På bakgrunn av disse funnene konkluderer jeg med at en begrenset versjon av DBB-prinsippet kan anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk. Forutsetningene er at prinsippet hovedsakelig anvendes på dagens generasjon, og at prinsippet ikke står alene.

Forord

Jeg føler meg privilegert som har fått muligheten til å bruke et helt studieår på å skrive denne oppgaven. Å utarbeide en normativ analyse har vært en givende utfordring jeg ikke ville vært foruten – en utfordring som ikke ville vært like lystbetont uten mine flotte støttespillere.

Min veileder Robert Huseby fortjener en stor takk for sitt bidrag til denne oppgaven. Hans innsikt og grundige tilbakemeldinger har vært av uvurderlig hjelp i året som har gått.

Videre vil jeg takke familien min. Dere har heiet fra sidelinjen gjennom hele studietiden, og jeg føler meg heldig som har dere. En spesiell takk til tante Sissel som har bidratt med faglige innspill og til mamma som er en kløpper på korrektur.

Jeg er også takknemlig for alle vennskapene som er stiftet gjennom fem år på Blindern. Studietiden hadde ikke vært den samme uten kaffeslabberas på Trygve og skriveverksted med Therese. Ei heller hadde studietiden vært komplett uten årene i Samfunnsviter'n. Jeg så alltid frem til redaksjonsmøter onsdager klokken fem.

Til slutt vil jeg takke Thomas; jeg setter pris på hver eneste dag med deg.

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	1
1.1	Tema og problemstilling	1
1.2	Oppgavens struktur	2
1.3	Sentrale prinsipper.....	4
1.3.1	DBB-prinsippet.....	4
1.3.2	To alternative prinsipper for byrdefordeling.....	6
1.4	DBB-prinsippet og det faglige terrenget.....	9
1.4.1	DBB-prinsippetets teoretiske utgangspunkt	9
1.5	Metode.....	11
1.5.1	Den normative analysens plass i statsvitenskap.....	11
1.5.2	Reflektert likevekt.....	11
1.5.3	Bruk av eksempler	13
1.6	Innledende utfordringer	14
2	Teoretisk utgangspunkt	16
2.1	Kronologisk urettferdighet	16
2.2	Ikke-identitetsproblemet.....	17
2.3	Separeringsproblemet.....	18
2.4	En skjematisk oppsummering av kritikken som rettes mot DBB-prinsippet.....	18
3	Analyse.....	19
3.1	Kronologisk urettferdighet	19
3.1.1	Caney sin forståelse.....	19
3.1.2	Gyldigheten av Page sin løsning	21
3.1.3	Utgår ett på grunn av kostnader, utgår alle.....	28
3.1.4	Kronologisk urettferdighet: En reell utfordring?	30
3.2	Ikke-identitetsproblemet.....	31
3.2.1	Staten som en permanent enhet	31
3.2.2	Enkeltindividet i staten.....	34
3.2.3	Tidligere generasjoner	37
3.2.4	Fremtidige generasjoner.....	40
3.2.5	Teorier som ikke berøres av ikke-identitetsproblemet	44
3.2.6	Ikke-identitetsproblemetets gyldighet.....	45
3.3	Separeringsproblemet.....	47
3.3.1	Skyldig og begunstiget skal begge kompensere	48

3.3.2	Den skyldige er også begunstiget	50
3.3.3	Den begunstigede betaler.....	51
3.3.4	Et sekundært prinsipp	52
3.3.5	Andre løsningsforslag.....	54
3.3.6	Separeringsproblemet og DBB-prinsippets normative kraft	55
4	Klimapolitikkens normative grunnlag for byrdefordeling	57
4.1	Å samle trådene.....	57
4.1.1	En urettmessig stor byrde?.....	57
4.1.2	Stat eller enkeltindivid?	58
4.1.3	En rettferdig fordeling av ansvar?	59
4.1.4	En skjematisk fremstilling av utfordringene og deres implikasjoner for DBB-prinsippet	61
4.2	En del av det normative grunnlaget?.....	62
4.2.1	To reelle utfordringer.....	62
4.2.2	En mulighet.....	62
4.2.3	DBB-prinsippets anvendbarhet som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk	63
5	Konklusjon	65
	Litteraturliste	66

1 Introduksjon

1.1 Tema og problemstilling

Det er ikke lenger vitenskapelig tvil om at klimaendringer finner sted, men verdenssamfunnet tviler fortsatt på hvordan de komplekse utfordringene som klimaendringene fører med seg skal løses. Å analysere normative spørsmål er en måte å gripe fatt på dette, for normer kan fungere som en grunnmur i møte med slike utfordringer (Page, 2012, s. 304). Normative spørsmål belyser nettopp hvordan noe *bør* være, og kan derfor gi oss et svar på hva som er godt og hva som er det motsatte. Dette gir verdifull innsikt som er med på å bedre forståelsen av etiske dilemmaer knyttet til utfordringer i vår tid – innsikt som er verdifull i seg selv, men som også kan forme holdninger til praktiske spørsmål.¹

En utfordring knyttet til klimaendringer som er av både praktisk og normativ betydning, er fordelingen av byrder (Page, 2012, s. 303).² I denne oppgaven vil kun den normative siden knyttet til byrdefordeling vurderes,³ og jeg vil gjøre dette ved å analysere et prinsipp for byrdefordeling. Dette prinsippet tar utgangspunkt i at begunstigede av klimaendringer skal være med på å bære byrden. Følgende problemstilling vil derfor ligge til grunn for oppgaven: ***Bør «den begunstigede betaler»-prinsippet anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk?***

---

¹ Dette synet underbygges av Simon Caney, som mener at politisk filosofi har to mål: Det første målet handler om å belyse normative spørsmål, for eksempel spørsmål om hva som utgjør en rettferdig verden. Det andre målet er at politisk filosofi skal påvirke sentrale samfunnsaktører og beslutningstakere i dag, og dermed også ha en praktisk betydning i nåtiden. Caney beskriver viktigheten av dette slik: «My view is that the two goals mostly go hand-in-hand: we need to have some broader vision . . . , but we also need something to guide us in the here and now.» (Brandstedt, 2014, s. 83).

² I løpet av de siste tiårene har spørsmål knyttet til klimaendringer fått stadig større oppmerksomhet innen politisk teori. Byrdefordeling, som handler om hvem som skal kutte i klimagassutslipp og finansiere klimatilpasning, er ett av temaene som har blitt mye diskutert (Caney, 2005, s. 751; Lane, 2016, s. 108-112). Det er likevel en rekke andre spørsmål knyttet til klimaendringer i et normativt perspektiv som også er interessante, for eksempel om et grønt demokrati med naturen som utgangspunkt kan forsvares som politisk løsning (Lysaker, 2016), eller hvordan velgere og politiske beslutningstakere bør forholde seg til klimaforskerne sin vitenskapelige ekspertise (Lane, 2016, s. 116-117).

³ Dette betyr at jeg i likhet med Caney (2005, s. 752) ikke vil ta stilling til hvor mye aktører må kutte i klimagassutslipp eller hvor omfattende klimatilpasningen må være. Jeg vil derimot kun fokusere på hvem som er moralsk ansvarlig for å bære byrdene klimaendringene fører med seg.

«Den begunstige betaler»-prinsippet⁴ (DBB-prinsippet) skiller seg fra andre prinsipper som omhandler byrdefordeling. Dette er på grunn av vekten som tillegges fordeler en uskyldig aktør har fått fra aktiviteter som har ført til skade for andre. Denne særegenheten, i tillegg til uenigheten som er knyttet til dette prinsippet i litteraturen, er grunnen til at nettopp dette prinsippet er valgt som gjenstand for analysen (Baatz, 2013, s. 95).

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i to teoretikers motstridende synspunkter for å vurdere prinsippets normative plausibilitet. Edward Page og Simon Caney er begge opptatt av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk, men det er bare Page som mener DBB-prinsippet lar seg forsvare.⁵ Dette åpner for at jeg i analysen kan se nærmere på utfordringer DBB-prinsippet møter, men som Page og Caney forholder seg ulikt til. Målet er at dette skal belyse om DBB-prinsippet bør være en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling, eller ikke.

1.2 Oppgavens struktur

I den resterende delen av introduksjonskapittelet vil jeg først redegjøre for sentrale prinsipper, herunder DBB-prinsippet, «forurenseren betaler»-prinsippet (FB-prinsippet) og «evnen til å betale»-prinsippet (ETB-prinsippet). Videre vil jeg plassere DBB-prinsippet tydeligere i det faglige terrenget, før jeg redegjør for oppgavens metodiske utgangspunkt. Introduksjonen avsluttes med en oversikt over noen innledende utfordringer jeg møter i utarbeidelsen av denne analysen.

Kapittel 2 er et kort teorikapittel der jeg vil beskrive tre utfordringer DBB-prinsippet møter som Page og Caney er uenige om: Den første utfordringen er den kronologiske urettferdigheten, som i korte trekk går ut på at DBB-prinsippet pålegger aktører i dag å kompensere uforholdsmessig mye for begunstige som stammer fra klimaskadelige aktiviteter. Dette er fordi prinsippet åpner for at dagens aktører må gjøre opp for både egen- og tidligere generasjoners begunstige (Page, 2012, s. 317).

Den andre utfordringen er ikke-identitetsproblemet. Ifølge denne utfordringen kan ikke nålevende eller fremtidige mennesker få fordeler eller påføres ulemper på grunn av

---

⁴ På engelsk heter dette prinsippet «the beneficiaries pays principle». Både ordet «beneficiaries» og ordet «begunstiget» kan forstås som en som får fordeler fra noe. «Den begunstige betaler» er derfor valgt som norsk oversettelse av prinsippets betegnelse.

⁵ Caney (2005, s. 761-769) tar derimot til orde for en hybridmodell som kombinerer «forurenseren betaler»-prinsippet (FB-prinsippet) med «evnen til å betale»-prinsippet (ETB-prinsippet).

klimaendringer, for klimaendringer er en av flere forutsetninger for deres eksistens (Page, 2012, s. 319).

Den tredje utfordringen er separeringsproblemet. Denne utfordringen viser til at det ofte er vanskelig å identifisere direkte fordeler aktører har fått fra klimaskadelige aktiviteter, samt at det kan være utfordrende å fastslå hvilke plikter som følger av begunstigelse (Page, 2012, s. 321).⁶

I analysen, som finner sted i kapittel 3, vil jeg ta utgangspunkt i de overnevnte innvendingene. I del 3.1 diskuterer jeg den kronologiske urettferdigheten fra både Page og Caneys perspektiver. Jeg kommer her frem til at det går an å overkomme denne utfordringen dersom man legger et kollektivistisk utgangspunkt til grunn. Om man derimot mener at dette ikke kan forsvares, er det vanskelig å møte den kronologiske urettferdigheten på en god måte.

Del 3.2 omhandler ikke-identitetsproblemet. Jeg konkluderer med at denne innvendingen er en reell utfordring for DBB-prinsippet, og at Page ikke lykkes i å argumentere for at hans løsning, med staten som utgangspunkt, er bedre sett fra et moralsk ståsted.

I analysens siste del tar jeg for meg separeringsproblemet. Funnene fra denne delen viser at separeringsproblemet byr på sentrale epistemiske utfordringer, men at utfordringene ikke er av en karakter som svekker DBB-prinsippets kraft.

Kapittel 4 er et drøftingskapittel. Her vil jeg først oppsummere funnene fra analysen, før jeg gir en skjematisk fremstilling av innvendingenes implikasjoner. I del 4.2 vil jeg ut fra dette gi et konkret svar på oppgavens problemstilling. Jeg slår her fast at en begrenset versjon av DBB-prinsippet kan anvendes som en del av det normative grunnlaget i internasjonal klimapolitikk. Dette innebærer at DBB-prinsippet hovedsakelig anvendes på dagens generasjon, og at prinsippet også må settes i sammenheng med andre byrdefordelingsprinsipper.

Konklusjonen, som finner sted i kapittel 5, er en naturlig forlengelse av drøftingskapittelet. Her gjentar jeg kort og konsist svaret på oppgavens problemstilling, før jeg avslutningsvis sier noe om behovet for fremtidige vurderinger av DBB-prinsippets normative plausibilitet.

---

⁶ Page (2012) viser til alle disse utfordringene. Han omtaler dem som generelle innvendinger mot hans forståelse av DBB-prinsippet, men viser ikke gjennomgående til Caney. Caney representerer likevel en av flere som viser til nettopp disse punktene når han kritiserer DBB-prinsippets gyldighet (Caney 2005; Caney, 2006).

1.3 Sentrale prinsipper

1.3.1 DBB-prinsippet

Utgangspunktet for denne oppgaven er det normative DBB-prinsippet. En generell definisjon av dette prinsippet er som følger: *Dersom en uskyldig aktør får fordeler fra en aktivitet som også skader andre, plikter vedkommende å kompensere den skadelidende* (Huseby, 2016, s. 332).

Page (2012, s. 308) anvender DBB-prinsippet på klimaendringer. Hans forståelse av prinsippet vil være gjeldende videre,⁷ og Page definerer prinsippet slik: «*States should bear climate response burdens in line with climate change-linked benefits they have accumulated even if no wrongdoing can be identified in their production or intergenerational transfer* [egen kursiv og utheving].» (Page, 2012, s. 313)⁸

Denne forståelsen av DBB-prinsippet medfører noen spesifikke implikasjoner som jeg ønsker å klargjøre med en gang:

- i) Aktører har en moralsk plikt til å bekjempe klimaendringer i proporsjonalt forhold til fordelene aktøren har fått fra klimaskadelige aktiviteter.
- ii) Den moralske plikten er tilstede selv om aktøren ikke vet at en handling vil skade noen.

Page (2012, s. 313-314) sin forståelse bygger imidlertid også på oppfatninger som er mer generelle for DBB-prinsippet. For eksempel at fordelene og ulempene må stamme fra samme kilde, og at man plikter å kompensere dersom man har mottatt fordeler på andres bekostning. Det vesentlige er altså at man skal gi fra seg fordeler man har fått på andres bekostning; ikke gjøre opp for urett man ikke selv har begått.

Begge de overnevnte definisjonene av DBB-prinsippet defineres i lys av skade, men det er likevel ikke alle typer skade som medfører en moralsk plikt til å kompensere (Haydar & Øverland, 2014, s. 350). Man kan for eksempel legge til grunn at bestemte faktorer må være tilstede for at en aktør skal ha en kompensasjonsplikt,⁹ og man bør også se på konteksten for å

---

⁷ Denne forståelsen av DBB-prinsippet er imidlertid ikke enerådende. Jeg vil plassere DBB-prinsippet tydeligere i det faglige terrenget i del 1.4.

⁸ Page viser her til stater. Om dette er et godt utgangspunkt vil jeg diskutere i analysen. Jeg velger derfor å bruke begrepet «aktører» inntil videre.

⁹ Bashshar Haydar og Gerhard Øverland (2014, s. 352-355) mener at i hvert fall tre faktorer kan tale til fordel for kompensasjonsplikt; en aktørs handling skader en annen aktørs konkurransedyktighet, men er fordelaktig for

avgjøre hvor intuitivt alvorlig man bør vurdere utfallet av en skade (Haydar & Øverland, 2014, s. 354-355). I det følgende vil jeg gjøre nærmere rede for dette.

Viktigheten av kontekst

At kontekst står helt sentralt kan beskrives med et eksempel: En kommunalt ansatt vil tidlig hjem fra jobb en glatt vinterdag. Han unnlater derfor å salte en lite trafikkert gate, men en rik forretningsmann velger til en forandring å gå denne veien hjem. Siden gaten er glatt sklir han på isen og mister noen sedler ut av lommen. Den rike mannen blir så forfjamsset at han ikke merker noe til pengene. Litt senere vandrer en kvinne ned den samme gaten. Hun finner sedlene, men ingen eier. Kvinnen kjenner ikke til noe fornuftig sted å levere pengene. Dersom hun lar pengene ligge ute vil de snø ned, bli ødelagte og derfor være verdiløse når våren kommer. Kvinnen tar derfor pengene. Når den rike mannen kommer hjem oppdager han at pengene er borte, men bryr seg ikke stort om den minimale skaden han er påført. Selv om kvinnen er begunstiget i dette tilfellet, vil de færreste tenke at hun plikter å kompensere for den rike mannens tap.

Det som er avgjørende når man skal vurdere hvilke skader som skal omfattes er derfor kontekstuelle faktorer som alvorlighetsgraden av skaden, men også omfanget av den.¹⁰ Dessuten er kausale forbindelser av betydning. Det følgende eksempelet kan illustrere dette: En person har valgt å styrte et fly i en bygning. Det oppstår mye røyk, og for å komme unna denne røyken, velger du å gå inn på en tilfeldig bar. Der møter du tilfeldigvis også en person som senere blir din forretningspartner, og dere tjener godt med penger. I dette tilfellet har du mottatt fordeler, og disse fordelene følger fra en gal handling. Det er en kausal forbindelse her, men likevel er fordelene helt tilfeldige; det som ble tatt fra ofrene har ikke blitt gitt direkte eller indirekte til deg. I et slikt tilfelle vil ikke kompensasjonsplikten aktiveres, for du har ikke noe å kompensere for (Goodin & Barry, 2014, s. 364-365).

Mens noen eksempler tydelig vil implisere at DBB-prinsippet bør anvendes, vil altså andre eksempler kunne implisere det motsatte. En hel rekke eksempler vil dessuten befinne seg et sted i midten, der implikasjonene av de overnevnte kontekstuelle forholdene er uklare.

---

andre; en aktør er en motiverende faktor for at noen blir påført skade, mens andre får fordeler; en aktør får fordeler i form av eiendeler som stammer fra skadelige handlinger.

¹⁰ For eksempel vil skade på en hel befolkning analyseres i kapittel 3.

Eksemplene jeg har vist til er ikke ment til å gi en fasit på hvilke forhold som må være på plass dersom en kompensasjonsplikt skal aktiveres. De er derimot ment til å vise at skade ikke er et entydig begrep med entydige konsekvenser. Klimaendringer er for eksempel en skade som både har høy alvorlighetsgrad og stort omfang, og bør derfor vurderes som en type skade som medfører en moralsk plikt til å kompensere. Dette gjelder likevel ikke alle typer skade.

Urettferdighet

Selv om DBB-prinsippet i denne oppgaven defineres i lys av skade, er det også vanlig å definere prinsippet i lys av urettferdighet.¹¹ En konsekvens av å definere prinsippet kun i lys av urettferdighet er at det ikke fanger opp alle skader, for eksempel klimaendringer som er forårsaket av mennesker langt tilbake i tid, eller vulkanutbrudd som skader kornbonden når klimaet i en periode blir kaldere.¹² DBB-prinsippet virker for mange noe mer intuitivt overbevisende når urettferdighet legges til grunn, men en forutsetning for denne oppgaven er at DBB-prinsippet også har plausibilitet når det forstås i lys av skade.

1.3.2 To alternative prinsipper for byrdefordeling

DBB-prinsippet blir ofte sett i sammenheng med to andre prinsipper for byrdefordeling, henholdsvis FB-prinsippet og ETB-prinsippet. I det følgende vil jeg derfor redegjøre for disse, før jeg kort viser til likhetene og forskjellene mellom DBB-prinsippet, FB-prinsippet og ETB-prinsippet.

FB-prinsippet

FB-prinsippet ligner i generell form mye på prinsippet om at man ikke skal skade andre. Dersom man utvider dette prinsippet og følger Thomas Pogge sitt resonnement, er handlinger som skader andre brudd på en plikt.¹³ Dette bruddet fører til en mellomliggende kompensasjonsplikt; en plikt om å gjøre opp for seg (Huseby, 2008, s. 3).

---

¹¹ Dette kaller Page (2012, s. 312-313) den smale forståelsen av prinsippet.

¹² I det sistnevnte eksempelet fører skaden som påføres kornbonden til begunstigelse for en annen bonde. Bonden som blir begunstiget er nemlig ikke rammet av et kaldere klima, men opplever økt etterspørsel etter korn som følge av skaden den andre bonden er påført.

¹³ Plikten vi har for å sørge for at våre handlinger ikke skader andre, kaller Pogge negative plikter (Huseby, 2008, s. 3).

FB-prinsippet følger denne tankegangen, og sier at den som står ansvarlig for utslipp skal kompensere. I dette ligger det et historisk ansvar, for det man tidligere har gjort påvirker kompensasjonspliktene man har i dag (Caney, 2010, s. 206).

Man kan skille mellom en mikroversjon og en makroversjon av dette prinsippet. Mikroversjonen er som følger: Dersom en aktør gjør noe som fører til klimagassutslipp, plikter denne aktøren å kompensere for dette. Her må man kunne vise til en konkret byrde forurensninger har medført. Makroversjonen skiller seg fra mikroversjonen fordi den tar høyde for at flere aktører kan være involverte, og sier at dersom flere aktører forurenser, plikter disse aktørene sammen å kompensere i henhold til hvor mye de har forurenset. Denne versjonen gjelder selv om man ikke kan vise til at en konkret handling førte til et konkret utfall, men kan si at handlingene deres har ført til økt global oppvarming (Caney, 2005, s. 753-754).

For at dette prinsippet skal kunne anvendes er det avgjørende å vite *hvem* det er som forurenser, det være seg stater, individer, firmaer eller lignende. Mange legger stater til grunn, men det er en av flere mulige tolkninger av prinsippet (Caney, 2005, s. 754). Det kan også være relevant å vurdere om den skyldige har kunnskap om skaden handlingen påfører andre. Det er forskjell på å skade andre med viten og vilje, og å skade andre uvitende. Uansett hvordan man forstår FB-prinsippet er det et prinsipp som ser tilbake for å vurdere skyldspørsmålet, i motsetning til det siste prinsippet jeg vil redegjøre for.

ETB-prinsippet

ETB-prinsippet sier at en aktør med evne til å bidra med å løse en utfordring bør gjøre det. Ifølge dette prinsippet er det ikke av relevans hvem som har skyld i at noe skjer; muligheten aktøren har til å gjøre noe med det er avgjørende (Caney, 2010, s. 213).¹⁴ Peter Singers kjente hypotetiske eksempel kan anvendes for å illustrere dette:

If I am walking past a shallow pond and see a child drowning in it, I ought to wade in and pull the child out. This will mean getting my clothes muddy, but this is

---

¹⁴ Dette betyr ikke at alle som støtter ETB-prinsippet ser bort fra hvem som har skyld i et problem, men selve prinsippet vektlegger ikke dette. Dersom man setter prinsippet inn i et bredere teoretisk rammeverk kan selvsagt også skyldspørsmålet ha noe å si.

insignificant, while the death of the child would presumably be a very bad thing (Singer, 1972, s. 231).¹⁵

Singer sier at alle har en moralsk plikt til å bidra dersom noe svært dårlig er i ferd med å skje, og vi ikke må ofre noe av moralsk viktighet for å gjøre noe med det. Når barnet er i ferd med å drukne i dammen, er det ikke moralsk viktig at klærne personen har på seg blir skitne. Å redde barnets liv er derfor en plikt man har, fordi man har evne til å gjøre noe med det (Singer, 1972, s. 231).

Dette kan overføres til klimautfordringen, og ETB-prinsippet sier da at aktører med stor evne har en moralsk plikt til å bidra. For enkelthets skyld forstår jeg rikdom som synonymt med deres evne, selv om «evne» kan vise til andre faktorer som er viktige for problemløsning.¹⁶ Dersom man legger rikdom til grunn, sier ETB-prinsippet at rike aktører har ansvaret for å bære byrden klimaendringer fører med seg. Jo rikere en aktør er, desto større ansvar har aktøren. Dette kan forsvares med at en rik aktør merker mindre til det økonomiske bidraget den gir, fordi aktøren har mer å ta av (Caney, 2010, s. 213). Eller i Singers ordbruk, aktøren må ikke ofre noe av moralsk viktighet for å gi et økonomisk bidrag (Singer, 1972, s. 231).

Prinsippenes likheter og forskjeller

Selv om alle tre prinsippene omhandler byrdefordeling, ser prinsippene ulikt på hva som skal ligge til grunn for at en aktør har et moralsk ansvar for å bidra til utslippskutt. En oppsummering av forskjellene mellom DBB-prinsippet og de to andre prinsippene er formulert slik: «‘Beneficiary pays’ reasoning is distinct from ‘ability to pay’ in being concerned with how a country’s wealth arose; and distinct from ‘contribution to problem’ in being concerned with the effects, rather than the causes, of climate change-inducing activities.» (Page, 2008, s. 562)

---

¹⁵ Ideen om å bruke Singers eksempel for å illustrere ETB-prinsippet er hentet fra Robert John Kirby (2016, s. 20). Singer (1972, s. 231) har to versjoner av dette eksemplet. Det jeg viser til er den mildeste versjonen. Den sterke versjonen sier at alle har en moralsk plikt til å bidra dersom man ikke må ofre noe av *sammenlignbar* moralsk viktighet.

¹⁶ Andre evner kan være kunnskap, lederskapsferdigheter, god relasjon til ulike relevante aktører, motivasjon og så videre.

Disse tre prinsippene kan nettopp på grunn av sine ulikheter supplere hverandre, og i analysen vil nettopp spørsmålet om DBB-prinsippet *bør* anvendes som et supplement for det eksisterende normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk vurderes.

1.4 DBB-prinsippet og det faglige terrenget

Flere teoretikere har skrevet om ulike versjoner av DBB-prinsippet. I det følgende vil jeg gi en oversikt over noen sentrale ideer og bidragsyttere som er med på å danne det teoretiske utgangspunktet for prinsippet.¹⁷ Dette skal bidra til å plassere DBB-prinsippet tydeligere i det faglige terrenget, men også klargjøre hvor Page står. Tre av innvendingene prinsippet møter vil danne utgangspunktet for analysen, og jeg har derfor valgt å gå nærmere inn på kritikken mot prinsippet i oppgavens teorikapittel.

1.4.1 DBB-prinsippets teoretiske utgangspunkt

Begunstigelse fra andres lidelse

En teoretiker som er helt sentral i denne sammenhengen er Daniel Butt. Hans bidrag har vært innflytelsesrikt, og flere – deriblant Page – bygger videre på hans arbeider (Kirby, 2016, s. 34-35). Butt (2007, s. 143) tar DBB-prinsippet i forsvar, og han legger til grunn at aktører plikter å kompensere dersom de er uskyldig begunstiget fra urettferdige aktiviteter. Dette begrunner Butt i at individer har en plikt til å ikke få fordeler fra andres lidelse, når denne lidelsen stammer fra urettferdighet. Er man uskyldig begunstiget på urettferdig grunnlag, må man derfor gjøre opp for dette ved å kompensere ofrene. At denne oppfatningen deles av Page blir tydelig når han skriver at DBB-prinsippet er «grounded in the deeper principle that agents should not profit from injustice» (Page, 2012, s. 317).¹⁸

---

¹⁷ For en mer utfyllende redegjørelse, se Kirby (2016, s. 38-42). Kirby går blant annet nærmere inn på hvorfor enkelte teoretikere mener at DBB-prinsippet kan anvendes på klimaendringer.

¹⁸ Christian Baatz (2013, s. 98) og Clare Heyward (2014, s. 410) er eksempler på to andre teoretikere som også slutter seg til dette (Kirby, 2016, s. 35).

Begunstigelse som følge av brudd på andres rettigheter

Mens Butt sitt forsvar for DBB-prinsippet bygger på ideen om at det er galt å få fordeler fra andres lidelser, er det også noen som forsvarer DBB-prinsippet fordi enkelte aktører har blitt begunstiget som en følge av brudd på andres rettigheter.¹⁹

Denne tanken står imidlertid også sentralt hos Page, og dette blir tydelig når han begrunner hvorfor begunstigede stater i dag må gjøre opp for fordelene de urettmessig har mottatt: «The restitutionary response the BPP demands of present-day developed states rests on the claim that they been enriched by activities characterized by an ‘unjust factor.’» (Page, 2012, s. 314)²⁰

Faktoren som Page (2012, s. 317) mener karakteriserer utviklede lands aktiviteter, er klimagassutslipp, og det er skadene utslippene har medført som gjør at utviklede land må kompensere for dette i form av bidrag til klimagassutslipp og klimatilpasning.

Begunstigelse som fører til vedvarende lidelse

Enkelte forsvarer også at DBB-prinsippet kun pålegger begunstigede å kompensere når deres begunstigelse gjør at ofrene fortsetter å ha det dårlig (Kirby, 2016, s. 37). Christian Barry og David Wiens (2016) representerer dette synet, hvilket de begrunner slik:

On our account, innocently benefiting from wrongdoing *per se* does not generate duties to the victims of wrongdoing. Rather, beneficiaries acquire such duties because their receipt and retention of the benefits of wrongdoing contribute to the persistence of the wrongful harm suffered by the victim. (s. 531)

Ifølge denne tilnærmingen er det sentrale ofrenes situasjon: Dersom ofrene ikke lider på grunn av andres begunstigelse, har ikke den begunstigede noen kompensasjonsplikt. Om det motsatte er tilfellet, plikter derimot den begunstigede å gi fra seg fordeler slik at ofrenes lidelse opphører (Kirby, 2016, s. 37-38).²¹

---

¹⁹ Kirby (2016, s. 35-36) viser til flere som representerer dette synet, for eksempel Todd Calder (2010), Robert Goodin (2013) og John Bigelow, Robert Pargetter og Robert Young (1990).

²⁰ «BPP» står her for «the beneficiaries pays principle».

²¹ Dette synet deles ikke av Page.

1.5 Metode

1.5.1 Den normative analysens plass i statsvitenskap

Statsvitenskapens systematiske studier av politikk begrenser seg ikke til rene deskriptive analyser, men kan utføres på flere måter. Et tydelig skille går mellom den positive og den normative statsvitenskapen. Positiv statsvitenskap er deskriptiv og fundert i empiri, altså erfaringer. Det handler om det som *er*. Empirien skal bidra til beskrivelse og forklaring av politiske fenomener basert på observasjon, men skal ikke inkludere spørsmål om rett og galt. Det skal derimot normative politiske analyser (List & Valentini, 2016, s. 527), slik det beskrives i det følgende: «Gjennom normative analyser kan det gis råd om, etterlyses, advares eller protesteres mot bestemte holdninger, valg og handlinger.» (Rasch, 1987, s. 191). Dette gjør forskeren ved å undersøke normative oppfatninger, samt premissene som ligger til grunn for disse (Malnes, 1997, s. 100).

Det er altså en tydelig forskjell i både innhold og fremgangsmåte mellom de to delene av statsvitenskapen. Den deskriptive og den normative delen kan supplere hverandre, men også komme med selvstendige bidrag. Felles for begge er uansett en solid metodisk forankring, og fremgangsmåten som blir anvendt i denne oppgaven; reflektert likevekt, vil beskrives i det følgende.

1.5.2 Reflektert likevekt

John Rawls sin metode om reflektert likevekt har vært en av de mest brukte fremgangsmåtene i normativ analyse de siste tiårene (List & Valentini, 2016, s. 542). Som allerede nevnt vil denne fremgangsmåten anvendes også i denne oppgaven, og jeg vil derfor gå nærmere inn på det metodiske utgangspunktet i det følgende.

Enhver forsker som følger denne fremgangsmåten starter med en teori og et sett med intuisjoner.²² En teori kan bestå av noen få eller mange prinsipper. Forskeren spør seg selv om teorien og intuisjonen samsvarer. Dersom svaret er nei, som det ofte er, må forskeren jobbe mot reflektert likevekt. Det vil si at intuisjonen, teorien eller begge to må revurderes helt til

---

²² Jeg bruker ordet intuisjoner om det Rawls (1999, s. 41) kaller «considered judgements». Jeg vil i denne delen gå nærmere inn på hva Rawls legger i dette. Det er verdt å merke seg at Rawls sin oppfatning ikke er enerådene. Det er stor uenighet i litteraturen om hva intuisjoner er, men dette er ikke en debatt jeg vil gå nærmere inn på her.

det er samsvar mellom dem. Dette innebærer å gi overbevisende begrunnelser for hvorfor man velger å revidere noe, men beholde noe annet. Målet er å oppnå sammenheng, for det er først når intuisjon og teori samsvarer at man har oppnådd reflektert likevekt (Rawls, 1999, s. 18).²³

En trinnvis oppsummering

Den reflekterte likevekten lar seg oppsummere trinnvis: Det første man må gjøre, *trinn en*, er altså å bestemme seg for en etisk problemstilling man er opptatt av, og tenke over hva ens intuisjoner sier om dette. *Trinn to* blir da å systematisere disse intuisjonene i en bredere teori som kan underbygge noe av det man kom frem til under trinn en (Page, 2006, s. 17).

Trinn tre blir så å undersøke i hvilken grad intuisjoner og teori også samsvarer med andre normative og ikke-normative argumenter man måtte ha (Page, 2006, s. 17). Å undersøke hvordan disse tre momentene samsvarer kalles vid reflektert likevekt, i motsetning til smal reflektert likevekt som ikke går lenger enn trinn to (Daniels, 1979, s. 258).

Videre vil man i *trinn fire* vurdere om det er samsvar mellom trinn en, to og tre, mens man i det siste og avgjørende *trinn fem* må øke samsvaret dersom man i trinn fire kommer frem til at teori og intuisjon ikke går overens. Man må da ta stilling til om man vil at teorien skal endres slik at den samsvarer bedre med egne intuisjoner eller legge noen intuisjoner til side slik at disse passer bedre med teorien (Page, 2006, s. 17).

Det kan være nyttig å klargjøre hva Rawls selv mener med intuisjoner i denne sammenhengen. Rawls mener veloverveide intuisjoner, det han selv kaller «considered judgements», skal ligge til grunn når man søker å oppnå reflektert likevekt. Dette er intuisjoner som ikke er spontane, men som har vært gjennom en evalueringsprosess. Rawls gir følgende illustrasjon av dette:

For example, we can discard those judgments made with hesitation, or in which we have little confidence. Similarly, those given when we are upset or frightened, or when we stand to gain one way or the other can be left aside (Rawls, 1999, s. 42).

---

²³ For eksempel vil man først ha oppnådd reflektert likevekt når følgende påstand samsvarer med intuisjonene man har: «En aktør som har fått fordeler på grunn av en aktivitet som også har skadet en annen aktør, plikter å kompensere.»

Veloverveide intuisjoner gjør det vanskeligere å trå feil. Når evalueringsprosessen er gjennomgått kan man anta at personen har et ønske, en mulighet og en forutsetning for å komme frem til rett avgjørelse (Rawls, 1999, s. 42).

Svakheter og styrker ved reflektert likevekt som metode

Et problem som har blitt påpekt med denne fremgangsmåten er at resultatet kan påvirkes av vilkårlighet. Det er ikke alltid mulig å komme frem til et unikt resultat, for likevekt kan i enkelte tilfeller oppnås på flere måter. Rekkfølgen som de ulike bestanddeler av teorien vurderes i kan for eksempel påvirke utfallet. Det vil heller ikke alltid være mulig å oppnå reflektert likevekt i det hele tatt (List & Valentini, 2016, s. 542). Rawls (1974-1975) viser selv til denne problematikken når han skriver følgende: «Even should everyone attain wide reflective equilibrium, many contrary moral conceptions may still be held.» (s. 9)

Likevel har den systematiske fremgangsmåten denne metoden skisserer en klar styrke i at teorier og intuisjoner finpusses på en tydelig og gjennomiktig måte. Dette gjør det også enklere for andre å vurdere konklusjonene i en slik analyse, siden premisser og begrunnelse skal være redegjort for underveis. Dessuten kan et sett med oppfatninger aldri være sanne, med mindre de er koherente. Koherens er derfor en styrke i kraft av seg selv, selv om resultatet ikke alltid er unikt.

1.5.3 Bruk av eksempler

I analysen som følger vil jeg anvende noen eksempler og tankeeksperimenter for å underbygge enkelte argumenter. Dette innebærer å være bevisst på hva slags eksempler eller tankeeksperimenter man viser til, og hvilke implikasjoner det kan ha. Jeg vil derfor peke på at det ofte trekkes et skille mellom eksempler som er virkelighetsnære og eksempler som ikke er det. Mens virkelighetsnære eksempler viser til en hendelse som kunne skjedd i en verden lik vår, viser det motsatte til hendelser som sannsynligvis ikke ville funnet sted (Page, 2006, s. 18-19). Jakob Elster (2011) forklarer viktigheten av dette skillet på følgende måte:

In order for us to apply our moral competence to a given case, we need to fully understand the case, so that we can identify all the morally relevant factors involved. And, this is the proposed claim, in essentially outlandish cases, we fail to fully understand the situation described (s. 250).

Elster (2011, s. 250-251) mener altså at faren med eksempler som ikke er virkelighetsnære er at vi ikke evner å forstå dem godt nok. Dette er fordi det som beskrives ikke viser til noe vi har opplevd i virkeligheten, og vi bør derfor være varsomme med å benytte slike eksempler. Det er likevel noen problemer knyttet til dette.

For det første er det vanskelig å vurdere hva som vil kunne skje- og ikke i en verden lik vår, for en verden lik vår er alltid i endring.²⁴ For det andre er det ikke sikkert at eksempler som ikke er virkelighetsnære mislykkes i å peke på moralsk relevante faktorer, skille de ut og aktivere de moralske implikasjonene vi er ute etter. Tvert imot finnes det eksempler som viser at det er fullt mulig å lykkes med et eksempel selv når man beskriver noe som sannsynligvis ikke ville funnet sted i en verden lik vår.²⁵ Jeg vil derfor ikke fokusere på om eksemplene jeg gir i denne oppgaven er virkelighetsnære eller ei. Det sentrale er om eksemplene klarer å peke på det som er av normativ relevans, og derfor vil jeg både vise til eksempler som bygger på tankeeksperimenter og eksempler som bygger på empiri.

1.6 Innledende utfordringer

I enhver oppgave som skal skrives vil man støte på utfordringer knyttet til avgrensning. Dette er ikke unntaket som bekrefter regelen, selv om det å ta utgangspunkt i to teoretikers motstridende synspunkter har bidratt til å løse floken. DBB-prinsippet handler selvsagt om langt mer enn kronologisk urettferdighet, ikke-identitetsproblemet og separeringsproblemet, men både Page og Caney debatterer disse utfordringene, og dermed ble fundamentet for oppgaven lagt.

Det er likevel ikke slik at Page og Caney kun diskuterer DBB-prinsippet i sine arbeider. Forskningen deres dekker mangfoldige temaer og er av både normativ og empirisk karakter. Til tross for at jeg har dannet meg et overblikk, har jeg ikke hatt mulighet til å saumfare alle tekstene like nøye. Det betyr kanskje at jeg har gått glipp av noen resonnementer som kunne hatt overføringsverdi til denne oppgaven og gitt en mer helhetlig forståelse av deres tankegang. Samtidig sikrer det at det hovedsakelig er argumentasjonen

---

²⁴ For eksempel gjør teknologiske fremskritt det stadig lettere å se for seg en fremtid man aldri før kunne forestilt seg.

²⁵ Se for eksempel Butt (2007, s. 132) sitt eksempel fra en øde øy der fire personer livnærer seg av den imaginære Polychrestos-planten.

knyttet til DBB-prinsippet som vurderes, ikke deres evne til å argumentere for eller mot relaterte spørsmål.²⁶

En annen utfordring som raskt meldte seg var behovet for tolkning. Enhver påstand må tolkes, og det er ikke alle påstandene til Page og Caney som blir like grundig redegjort for. Dermed har jeg noen ganger vært nødt til å resonnerer meg frem til hva jeg *tror* er meningen bak en påstand. Dette har blitt gjort etter beste evne, men feiltolkning kan ha funnet sted. Likevel bygger mine argumenter på min forståelse av Page og Caney, så argumentasjonsrekken som følger av denne forståelsen vil forhåpentligvis ikke svekkes i særlig grad dersom en misforståelse har funnet sted.

Jeg har forsøkt å redegjøre for mine valg underveis, og også peke på andre utfordringer eller spørsmål som ville vært relevante dersom omfanget i en slik oppgave var større. Fotnotene er som regel brukt til dette, og håpet er at de bidrar til å skape en oversiktlig fremstilling.

---

²⁶ Det hender likevel at jeg viser til resonnementer teoretikerne har knyttet til FB-prinsippet og/eller ETB-prinsippet. Det gjør jeg kun der jeg mener dette har overføringsverdi til DBB-prinsippet, og jeg tydeliggjør det for leseren når dette blir gjort.

2 Teoretisk utgangspunkt

I dette kapitlet vil tre utfordringer som DBB-prinsippet møter bli nærmere presentert: Kronologisk urettferdighet, ikke-identitetsproblemet og separeringsproblemet.²⁷

Disse utfordringene er valgt som utgangspunkt for analysen fordi Page og Caney er uenige om hvilke implikasjoner de har for DBB-prinsippet.

I dette kapitlet vil jeg ikke gå inn på argumentene til verken Page eller Caney. I det følgende vil jeg derimot kun gi en kort redegjørelse for hva utfordringene går ut på, slik at den grunnleggende kjennskapen til dem er etablert før analysekapitlet. Den første utfordringen jeg vil redegjøre for, er den kronologiske urettferdigheten. Deretter følger ikke-identitetsproblemet og separeringsproblemet.

2.1 Kronologisk urettferdighet

Årsakene til klimaendringer finner ofte sted lenge før effektene av dem blir synlige (Page, 2006, s. 25; Caney, 2009, s. 163). Dette innebærer at mennesker over mange generasjoner har bidratt til problemene som utspiller seg i dag. Kronologisk urettferdighet viser til problemet med at aktører i dag må kompensere ikke bare for egne handlingsvalg og fordeler. De må også kompensere for valgene tidligere generasjoner har tatt, og fordeler de har fått, men ikke selv kompensert for. Dette kan, ifølge argumentasjonen som bygger opp under kronologisk urettferdighet, føre til at DBB-prinsippet pålegger dagens aktører en uforholdsmessig stor del av byrden som for eksempel klimaendringer fører med seg (Page, 2012, s. 317).

---

²⁷ Det er flere utfordringer knyttet til DBB-prinsippet som er relevante, men som ikke vil være gjenstand for denne analysen. Det ville for eksempel vært interessant å se nærmere på om det å motta fordeler egentlig kan medføre en kompensasjonsplikt (Baatz, 2013, s. 97) En annen utfordring som er relevant er å se nærmere på hvilke kompensasjonsplikter begunstigelse medfører når den *ikke* er ufrivillig (Pasternak, 2014, s. 377). En tredje utfordring DBB-prinsippet møter, er at enkelte mener evnerike slipper å bære store byrder (Barry & Kirby, 2017, s. 295). Carl Knight (2013, s. 597) går nærmere inn på denne utfordringen, og jeg vil også kort vise til den i del 3.1.2. En fjerde utfordring DBB-prinsippet møter oppstår når prinsippet sammenlignes med «luck»-egalitarisme. Følgende begrunnelse kan forklare hvorfor sammenligningen kan bunne ut i et problem: «It has been suggested . . . that Luck Egalitarianism will account for the relevant intuitions in cases where it is plausible to maintain that the beneficiary has a duty to surrender their benefits to address harm suffered by victims.» (Barry & Kirby, 2017, s. 294). Når prinsippene – til tross for deres ulikheter – ofte fører til samme resultat, blir det naturlig å undersøke hvilket prinsipp som best lar seg forsvare. Som en følge av dette har både Robert Huseby (2016, s. 332) og Knight (2013, s. 581) tatt til orde for at «luck»-egalitarisme er et mer plausibelt prinsipp enn det DBB-prinsippet er.

2.2 Ikke-identitetsproblemet

Et premiss i DBB-prinsippet er at den industrielle revolusjonen har ført til resultater som er fordelaktige for mennesker i industrialiserte land i dag. Ikke-identitetsproblemet setter et spørsmålstegn ved dette premisset. Denne utfordringen sier nemlig at nåværende menneskers eksistens er et resultat av en rekke faktorer, der industrialisering er en av dem.²⁸ Hvis ikke industrialiseringen hadde funnet sted, hadde heller ikke vi levd (Page, 2012, s. 319). Argumentet er dermed at det blir feil å hevde at handlingene som førte med seg klimaendringer, altså industrialisering, har ført til høyere levestandard for mennesker i dag enn de ville hatt dersom industrialiseringen aldri fant sted – om historien utspilte seg annerledes, ville ikke de samme menneskene eksistert.

Industrialiseringen er en nødvendig forutsetning for at du er deg, og jeg er meg. Det gjør at det også blir urettferdig å si at mennesker i dag skal kompensere for noe de ikke har fått fordeler fra (Caney, 2005, s. 758-759). Ikke-identitetsproblemet utfordrer både konseptet om fordeler og ulemper i DBB-prinsippet:

- i) Forsøk på å ta utgangspunkt i historiske hendelsers innvirkning på nålevende menneskers begunstige er ugyldige, ettersom nålevende mennesker ikke ville eksistert i en annen tidslinje.
- ii) Forsøk på å si noe om hvordan nålevende mennesker påfører fremtidige mennesker ulemper er ugyldige, ettersom en spesifikk tidslinje er et premiss for fremtidige menneskers eksistens.

Det finnes likevel et unntak til det overnevnte punktet: Dersom klimaendringer fører til at fremtidige menneskers liv ikke blir verdt å leve, og at det derfor ville vært bedre å ikke eksistere, kan man si at fremtidige mennesker får ulemper på grunn av klimaendringer (Page, 2006, s. 134).

---

²⁸ Ikke-identitetsproblemet ble «oppdaget» på 1970-tallet, og både Robert M. Adams (1979), Thomas Schwartz (1978) og Derek Parfit (1984) var sentrale bidragsytere. Parfit har i ettertid vist seg å bli den som har behandlet ikke-identitetsproblemet grundigst (Boonin, 2008, s. 129).

2.3 Separeringsproblemet

Separeringsproblemet handler om utfordringen man møter på når man skal identifisere direkte fordeler en eller flere aktører har fått på grunn av aktiviteter som har ført til klimaendringer (Page, 2012, s. 321). Dette gjelder både i tilfeller der skaden nylig har skjedd og i tilfeller der skaden skjedde langt tilbake i tid.

DBB-prinsippet medfører at man må beregne hvor store fordeler en aktør har fått fra klimaskadelige aktiviteter, men å identifisere fordeler er en sentral utfordring for prinsippet. Dessuten er det også utfordrende å fastslå hvilke plikter som skal følge når de direkte fordelene en aktør har mottatt er identifisert. I analysen vil jeg derfor fokusere både på hvordan man skal identifisere direkte fordeler, og hvordan man skal fastslå hvilke plikter som følger fra begunstigelse.

2.4 En skjematisk oppsummering av kritikken som rettes mot DBB-prinsippet

<i>Kronologisk urettferdighet</i>	<i>Ikke-identitetsproblemet</i>	<i>Separeringsproblemet</i>
Aktører i dag må bære en uforholdsmessig stor del av byrden som for eksempel klimaendringer fører med seg. Dette er fordi dagens aktører ikke bare må gjøre opp for egne klimaskadelige aktiviteter, men også skadene tidligere generasjoner påførte klimaet, men aldri kompenserte for.	Det går ikke an å si at mennesker i dag er begunstiget på grunn av klimaskadelige aktiviteter, fordi dagens mennesker ikke ville eksistert uten dem. Fremtidens mennesker kan av samme grunn ikke få ulemper på grunn av klimaendringer (med mindre klimaendringene fører til at de lever liv som ikke er verdt å leve).	Det er vanskelig å identifisere direkte fordeler en eller flere aktører har fått på grunn av klimaskadelige aktiviteter. Det er også vanskelig å fastslå hvilke plikter som skal følge av direkte fordeler, dersom man i utgangspunktet lykkes med å identifisere dem.

3 Analyse

Dette kapitlet vil ta utgangspunkt i Page og Caneys syn på den kronologiske urettferdigheten, ikke-identitetsproblemet og separeringsproblemet.²⁹ I introduksjonen til hver del vil jeg redegjøre for strukturen som følger, mens jeg avslutningsvis vil gi en kort oppsummering av hva som har blitt diskutert under hvert punkt.

3.1 Kronologisk urettferdighet

For å vurdere argumentene til Page og Caney når det gjelder kronologisk urettferdighet, vil jeg først begynne med en diskusjon av Caneys (2006, s. 473-474) forståelse av dette problemet. Deretter vil jeg evaluere Page (2012, s. 317-319) sin løsning, som innebærer tre begrensninger som skal hindre at kronologisk urettferdighet finner sted. Når hver begrensning er gjennomgått, vil jeg kommentere om begrensningene fremstår som rimelige eller ikke.

Videre vil jeg se nærmere på Page (2012, s. 318-319) sin påstand om at høye kostnader forbundet med klimaendringer ikke bare gjør at DBB-prinsippet vil utgå, men at også FB-prinsippet og ETB-prinsippet vil utgå. Til slutt vil jeg oppsummere denne delen av analysen ved å svare på om kronologisk urettferdighet er en reell utfordring for DBB-prinsippet, eller om dette er en utfordring det går an å overkomme.

3.1.1 Caney sin forståelse

Caney (2006, s. 473-474) mener den kronologiske urettferdigheten går rett til kjernen i BPP-prinsippet som ifølge han sier at *alle* som har fordeler som fører til urettferdighet skal kompensere, til tross for at det ikke er rettferdig at de som har fordeler i dag skal kompensere for alle som noen gang har hatt det.³⁰ Caney presenterer et eksempel på dette: 10 personer har fått like store fordeler og alle skal kompensere. Før kompensasjonen er betalt dør syv av dem. Det er ikke selvsagt at de tre som lever skal kompensere for alle 10. Mange av dem som har

---

²⁹ I de delene av analysen som omhandler kronologisk urettferdighet og ikke-identitetsproblemet, vil diskusjonen ofte handle om forholdet mellom stat og enkeltindivid. Dette er altså en sentral del av analysen, men det er viktig å understreke at det likevel er mange spørsmål relatert til dette jeg ikke diskuterer på grunn av avgrensningssyn.

³⁰ Caney viser til den versjonen av DBB-prinsippet som omhandler urettferdighet. I denne oppgaven er det versjonen av DBB-prinsippet som omhandler skade som er i fokus. Disse versjonene har likevel såpass mye til felles at Caneys argumenter fortsatt kan diskuteres.

fått fordeler på grunn av aktiviteter som fører til klimaendringer er nå døde. Derfor er det ikke selvsagt at de som lever skal ta hele ansvaret. DBB-prinsippet kan ifølge Caney kun kreve at mennesker som lever i dag kompenserer for *sine* fordeler. Prinsippet kan derfor ikke brukes på tvers av generasjoner, for dette pålegger aktører i dag en urettmessig stor byrde. Dette lar seg ikke, i følge Caney, forsvare på moralsk grunnlag.³¹

Caney (2006, s. 473-474) har rett i at levende i dag til en viss grad vil måtte kompensere for tidligere generasjoners utslipp, men Page (2012, s. 318) sin forståelse av DBB-prinsippet kommer ikke uten begrensinger som beskytter de som lever nå. Page legger riktignok staten til grunn, men argumentet blir omtrent det samme: En stat må ikke kompensere dersom kompensasjonen skader rettferdige institusjoner eller innbyggerne i staten i alvorlig grad. Dessuten skal man ikke kompensere utover fordelene man selv har fått. Dersom vi ser tilbake til Caney (2006, s. 473-474) sitt eksempel er det derfor ikke slik at DBB-prinsippet pålegger de tre siste som lever å ta ansvar for hele regningen; i tilfellet Caney beskriver går kompensasjonsplikten utover fordelene de tre personene selv har fått.

Likevel kan det finnes tilfeller der de tre som er igjen faktisk vil måtte betale for flere enn seg selv, men dette vil da skyldes andre plikter enn de som følger av DBB-prinsippet. DBB-prinsippet skal tross alt ikke stå alene, men ses i sammenheng med FB-prinsippet og ETB-prinsippet. Dette kan selvsagt påvirke anvendelsen av DBB-prinsippet i praksis. For eksempel kan man se for seg en situasjon der DBB-prinsippet og ETB-prinsippet, som pålegger aktører med evne til å betale en plikt til å gjøre nettopp det, står sammen.³² I et slik tilfelle kan en aktør som har fått fordeler på grunn av klimagassutslipp også være en aktør som har evne til å betale. Dermed kan aktørens økonomiske bidrag overstige fordelene aktøren har fått, men ikke i kraft av DBB-prinsippet alene.

Videre poengterer Caney (2006, s. 476) at man må ta høyde for at kostnadene stater må ta i dag på grunn av klimatilpasning og utslippskutt kan overstige verdien av fordelene de har fått på grunn av den industrielle revolusjon. Dersom dette er tilfellet har ikke prinsippet noen kraft. Hva Page sier om dette, vil diskutere nærmere i del 3.1.3.

---

³¹ Om DBB-prinsippet kan anvendes på tvers av generasjoner vil ikke diskuteres i denne delen av analysen. Dette er derimot temaet under delen om ikke-identitetsproblemet. Her vil jeg derimot fokusere på om byrden DBB-prinsippet pålegger aktører i dag er uforholdsmessig stor, eller om Page lykkes i å begrense byrden dagens aktører må bære.

³² Hvordan ETB-prinsippet skal kombineres med andre prinsipper, vil diskuteres nærmere under delen om separeringsproblemet.

Caney sin forståelse viser altså til at DBB-prinsippet er urettferdig, men prinsippet er likevel ikke fullt så urettferdig som det først kan se ut som. Alle begrensningene som hører med skal beskytte dagens levende fra å ta en byrde de ikke makter å leve med. Det er likevel verdt å diskutere om Page sin løsning er et godt nok svar på denne urettferdigheten Caney peker på, eller om det er vesentlige mangler som svekker argumentet hans. Dette er derfor tema i neste del.

3.1.2 Gyldigheten av Page sin løsning

Har man mottatt fordeler skal man kompensere for det, med mindre:

- i) Det alvorlig skader befolkningen i en stat.
- ii) Det skader rettferdige institusjoner.
- iii) Man må kompensere for mer enn det som tilsvarende fordelene man har fått.

Det å skulle kompensere for fordeler begrenses altså av disse kriteriene. Spørsmålet er nå om denne løsningen er normativt overbevisende. Jeg vil i det følgende besvare dette spørsmålet ved å gå inn på hvert av punktene over, før jeg diskuterer om løsningen til Page (2012, s. 317-318) er tilstrekkelig i det hele tatt.

En befolkning som ikke tar alvorlig skade

En umiddelbar utfordring kommer for dagen når det gjelder kravet om at kompensasjonssplikten ikke skal alvorlig skade befolkningen i en stat (Page, 2012, s. 318). Page går nemlig ikke nærmere inn på hva alvorlig skade er i denne sammenhengen, ei heller hvordan stater skal tilrettelegge for at slik skade kan unngås når kompensasjonssplikten skal betales. Det virker likevel opplagt at kompensasjonssplikten ikke skal gå utover vesentlige funksjoner i et samfunn som er viktige for befolkningen som helhet, for eksempel helsetjenester, politi, domstoler, væpnede styrker eller statsforvaltningen.³³

Alle disse eksemplene er viktige for en stats funksjon, og det vil få alvorlige konsekvenser for mange dersom en eller flere av disse funksjonene svekkes. Det sentrale med denne begrensningen må likevel være at man klarer å skille mellom vesentlige funksjoner som alvorlig skader en befolkning og endringer som kan påføre en befolkning ulemper. En kompensasjonssplikt vil alltid måtte finansieres, og midlene som går med til dette kunne for eksempel vært brukt på noe som gagnar befolkningen. Dette kan imidlertid ikke være grunn

---

³³ Denne listen er ikke uttømmende, men gir noen eksempler på hva vesentlige funksjoner i en stat kan være.

nok til å la være. Det samme gjelder dersom en stat øker skatter og avgifter moderat for å finansiere en slik forpliktelse. Dersom en slik skatteøkning ikke alvorlig skader befolkningen, må også dette være greit, til tross for at det medfører en ulempe.

Slik jeg tolker Page med denne begrensningen, må enhver suverene stat selv sørge for at forpliktelsen DBB-prinsippet medfører ikke går på bekostning av intern rettferdighet, og en stat plikter å gjøre dette så sant det er mulig å gjennomføre. DBB-prinsippet kan derfor ikke legge nærmere føringer for hvordan dette skal foregå, men DBB-prinsippet bør gi stater nok forberedelsestid til å sikre god planlegging og gjennomføring. Så lenge en stat får tilstrekkelig med tid på seg til å planlegge hvordan en kompensasjon skal finansieres på en ryddig og rettferdig måte, vil staten alene måtte løse resten. Dersom en stat derimot ikke er i en posisjon der det er mulig å gjennomføre en slik prosess uten at vesentlige funksjoner i staten går tapt, vil kompensasjonplikten som følger av DBB-prinsippet utgå.

Forståelsen av denne begrensningen er til nå beskrevet i lys av Page sitt fokus på stater som sentrale aktører. Det gjør at denne begrensningen fort kan kritiseres for manglende vern av enkeltindivers rettigheter. Dersom man tillegger individene et kollektiv består av større vekt, vil det kaste lys over denne begrensningen på en annerledes måte. Et eksempel på et spørsmål som blir relevant med denne tilnærmingen er som følger: Holder det at staten sier at den sørger for intern rettferdighet, eller vil DBB-prinsippet også ha et ansvar for å sørge for at stater holder sine ord?

Spørsmål om intern rettferdighet er komplekse, men intern ulikhet gjør likevel dette til et vesentlig diskusjonspunkt. 70 prosent av inntektsulikhet de siste tiårene forklares av forskjeller *mellom* stater, men inntektsulikheten innad i stater er likevel stor i fremvoksende økonomier som Kina, Brasil og India. Dette er stater som både er helt sentrale i internasjonal klimapolitikk, og som må adressere en rekke utfordringer knyttet til fattigdom (Rao, 2014, s. 132-133). Å ikke ta høyde for intern ulikhet i klimasammenheng kan derfor få uheldige konsekvenser for enkeltindivider: «One can expect that emerging economies do not have the capacity or political will to target mitigation burdens accurately. It therefore seems very likely that altogether ignoring intranational heterogeneity would lead to inequitable outcomes at the individual level.» (Rao, 2014, s. 133)

Sitatet over viser til internasjonale avtaler som fokuserer på utslippskutt, men det vesentlige poenget lar seg overføre også til DBB-prinsippet: Det er ikke sikkert alle stater kan eller vil ta individers rettigheter på alvor. Page kan derfor konfronteres med følgende

spørsmål: Hvem skal i slike tilfeller sørge for at deres rettigheter blir bevart? Hva er det som rettfærdiggjør at stater har bedre vern enn enkeltindivider har? Dette er spørsmål som vil diskuteres nærmere i del 3.2.2. Her nøyer jeg meg med å vise til et aspekt Page sin begrensning ikke løser, men som fortsatt er viktig for å vurdere DBB-prinsippets normative plausibilitet.

Et siste punkt jeg vil diskutere knyttet til denne begrensningen er om kravet som sier at befolkningen ikke skal ta alvorlig skade bør være absolutt. Flere hensyn må tas med i betraktning for å vurdere dette; et hensyn er at man må se nærmere på situasjonen ofrene for begunstigelsen befinner seg i. Det er nemlig vanskelig å vurdere hva som kan aksepteres av alvorlig skade på en stats befolkning uten å se dette i sammenheng med ofrenes status. Hensikten med kompensasjonsplikten er tross alt å gjøre opp for fordeler som har påført andre skader, men hvor alvorlige er skadene ofrene har blitt påført? Det er av betydning.

For å tydeliggjøre dette kan man anta at ofrene for den overnevnte statens begunstiging har blitt påført alvorlig skade av et stort omfang. Ofrene har det derfor svært dårlig, men kompensasjonen den begunstigede staten egentlig skal betale kan forbedre deres situasjon betraktelig. Resultatet vil riktignok være at innbyggerne i den begunstigede staten påføres alvorlig skade, men alvorlighetsgraden kan likevel ikke sammenlignes med skadene ofrene har blitt påført.

Det kan kanskje fremstå urimelig at befolkningen i den begunstigede staten ikke skal påføres alvorlig skade, når ofrene lever med skader av enda større alvorlighetsgrad. Likevel virker det også urimelig at begunstiging alene skal åpne for å skade en stats befolkning i alvorlig grad. Når Page skisserer denne begrensningen, sier han tross alt ikke at den begunstigede staten slipper å kompensere; han sier staten må kompensere til det punktet der befolkningen ville blitt påført alvorlig skade, som en konsekvens av kompensasjonsplikten. Det betyr at befolkningen i den begunstigede staten kan påføres både ulemper og skader av mindre alvorlighetsgrad før kompensasjonsplikten faller bort.

Det er imidlertid ikke bare ofrenes status som er av betydning for å vurdere om denne begrensningen bør være absolutt. Det er også verdt å se nærmere på om DBB-prinsippet kan åpne for alvorlig skade hos det som relativt sett er få mennesker, dersom det gagnar langt flere. Man kan for eksempel se for seg en situasjon der en begunstiget stats kompensasjon vil føre til at befolkningen på et helt kontinent slipper å lide, selv om befolkningen i staten det

gjelder påføres alvorlig skade. Spørsmålet er om det i slike situasjoner vil være riktig å «ofre» noen få, når flertallet får det bedre.

Page (2012, s. 318) sin forståelse av denne begrensningen baseres på staten som utgangspunkt, og dette åpner som allerede nevnt for at staten skal ta ansvar for egne innbyggers rettigheter. Når man legger dette til grunn kan man kanskje åpne for at begrensningen ikke skal være absolutt, og la staten ta slike beslutninger på egne vegne. DBB-prinsippet vil da basere seg på at intern rettferdighet nettopp er et intern anliggende. Dersom en stat åpner for å kompensere til tross for at det påfører egne innbyggere alvorlig skade, vil det kanskje være greit fordi det hindrer enda større lidelse. Likevel virker det for mye å forlange at et prinsipp for byrdefordeling skal legge føringer for at stater skal påføre egen befolkning alvorlig skade selv når det gagnar flere. Om begrensningen ikke skal være absolutt, må den derfor i hvert fall være basert på frivillig tilslutning.

Når man ser dette i lys av enkeltindividets rettigheter istedenfor stater, virker det enda vanskeligere å se for seg at et prinsipp for byrdefordeling skal åpne for at enkeltindivider påføres alvorlige skader. Dersom fokuset ikke bare skal være om stater opprettholder sine forpliktelser, men om de også verner godt om hver enkelt innbygger, blir det åpenbart problematisk at staten skal fatte slike drastiske beslutninger på enkeltindivers vegne. Det fremstår som en svært uheldig skjebne å bli utpekt til å bære byrden når man selv ikke ønsker det, og dersom enkeltindividet skal settes først, virker ikke unntak fra begrensningen mulig i det hele tatt.

Diskusjonen over taler for at begrensningen bør være absolutt. Det eneste unntaket må være at den begunstige staten selv velger å påføre egne innbyggere alvorlig skade, men dette virker svært problematisk av hensyn til enkeltindividet. At denne begrensningen er absolutt betyr som nevnt ikke at begunstige stater slipper å kompensere; det betyr at en stat må kompensere innenfor rimelighetens grenser. Når kompensasjonen fører til alvorlig skade på egne innbyggere, er kompensasjonskravet urimelig høyt.

En rettferdig institusjon

Kompensasjonsplikten skal ifølge Page (2012, s. 318) ikke skade rettferdige institusjoner. Her må man anta at han viser til institusjoner som må være tilstede for å bygge opp et rettferdig

samfunn, for eksempel et samfunn tuftet på demokratiske prinsipper.³⁴ På samme måte som at en stat har ansvar for å sikre at befolkningen ikke tar skade, har staten også ansvar for å sikre rettferdige institusjoner gjennom legitim statlig makt. Denne begrensningen er likevel vag når det gjelder de normative og praktiske implikasjonene den fører med seg.

For det første kan det som er rettferdig for noen være urettferdig for andre. En institusjon kan for eksempel være rettferdig for en bestemt stat, men avgjørelsene som blir tatt der kan få urettferdige konsekvenser for internasjonale institusjoner. Dette var tilfellet da USA valgte å ikke ratifisere Kyotoprotokollen. Daværende president George W. Bush hadde de nasjonale institusjonene i ryggen da denne beslutningen ble tatt; Kyotoprotokollen ville aldri blitt ratifisert i Senatet (Lee, Cochran & Roy, 2001, s. 381). Likevel var denne beslutningen uheldig for De forente nasjoner (FN) sitt arbeid mot skadelige klimaendringer. USA var da – som nå – en svært sentral aktør i internasjonal klimapolitikk. At USA valgte å trekke seg ut av dette samarbeidet, var derfor av vesentlig betydning.

Dette eksempelet kan tale for at institusjoner som er rettferdige på nasjonalt nivå, likevel kan svekke internasjonale institusjoner. Page (2012, s. 318) er imidlertid uklar på hvem institusjonene skal være rettferdige for; staten USA eller det globale fellesskapet? Siden Page tar utgangspunkt i staten, virker det som at man må akseptere at en rettferdig institusjon ikke trenger å være rettferdig for det globale fellesskapet. Suverenitetsprinsippet kan også tale til fordel for det. Dette er likevel ikke noe Page presiserer, og det gjør at man kan støte på utfordringer når man skal vurdere hva som skal ligge til grunn for at en institusjon anses som rettferdig.

For det andre er det også verdt å påpeke at Page (2012, s. 318) heller ikke klargjør om hver og en institusjon som kan bli berørt skal vurderes, eller om det gjelder den generelle situasjonen i staten det angår. Det kan finnes rettferdige institusjoner i autoritære stater, og det kan finnes urettferdige institusjoner i demokratiske stater. Dersom DBB-prinsippet også skal ta høyde for dette, blir denne begrensningen raskt svært komplisert både i normativ og praktisk forstand.

For det tredje er det vanskelig å se for seg at det å skade institusjoner i det hele tatt skal være greit, uavhengig av om de regnes som rettferdige eller ei. Dersom man for eksempel kommer frem til at autoritære stater og institusjonene som hører til ikke er rettferdige, vil det fortsatt virke underlig å åpne for at institusjonene som er der kan skades. Hvis det ikke finnes

---

³⁴ Det finnes selvsagt argumenter mot at demokratier utelukkende representerer rettferdige samfunn, men demokratier har uansett en sentral status i store deler av verden i dag.

reelle alternativer til det som allerede er, vil det påføre både styret og befolkningen ulemper om institusjonell ustabilitet får råde. Å ikke verne om urettferdige institusjoner betyr ikke nødvendigvis forbedring for befolkningen i staten. Snarere tvert imot kan også dette føre til skade.

Denne begrensningen er altså praktisk vanskelig å gjennomføre, men den er også normativt vanskelig å forsvare. Å legge til grunn at rettferdige institusjoner ikke skal skades er nobelt nok, men i denne sammenhengen blir begrensningen så tvetydig at den kanskje ikke fungerer som noen begrensning i det hele tatt.

Fordeler som øvre grense

Page (2012, s. 318) legger som nevnt til grunn at kompensasjonsplikten en stat må betale ikke skal overstige fordelene staten har fått. Han utdyper ikke om denne begrensningen alltid skal gjelde, men det er uansett ikke selvsagt at denne grensen skal være absolutt i alle tilfeller. Det går for eksempel an å ta utgangspunkt i en stat som har tjent en milliard kroner på klimaskadelige aktiviteter. Det koster imidlertid litt over en milliard å rette opp i denne skaden. I et slikt tilfelle virker det kanskje rimelig at den begunstigede staten kan betale litt mer enn det den har tjent. I hvert fall om det ikke vil føre til alvorlig skade på verken befolkning eller institusjoner.

Når man setter fordeler som øvre grense, bør man derfor som et minimum utøve skjønn, men kanskje også se DBB-prinsippet i sammenheng med andre prinsipper for byrdefordeling. Følgende scenario taler til fordel for dette: En stat mottar fordeler, og skal i prinsippet kun kompensere i henhold til fordelene den har mottatt. Ifølge DBB-prinsippet er det slik uavhengig av om staten i utgangspunktet kan betale mer uten at det skader verken innbyggere eller rettferdige institusjoner. Dette virker rettferdig for staten det gjelder, men denne løsningen er likevel ikke uproblematisk.

La oss for eksempel anta at staten det gjelder er Norge, og at Norge er godt fornøyd med løsningen. Norge *kan* kompensere mer uten at det alvorlig skader noen eller noe, men Norge trenger ikke å gjøre det i følge DBB-prinsippet. Dette virker ideelt for Norge, men det kan fort fremstå som urettferdig for andre stater som ikke har den samme finansielle muligheten til å angripe problemet.

Dersom vi antar at stater som Norge sannsynligvis kan betale mer enn kompensasjonsplikten, men ikke gjør det, virker det galt når utfordringene klimaendringer

medfører er så store og alvorlige. Et scenario som dette kan imidlertid håndteres bedre dersom man ser DBB-prinsippet i sammenheng med ETB-prinsippet. ETB-prinsippet legger som tidligere nevnt til grunn at muligheten aktører har til å gjøre noe med et problem er avgjørende, ikke skyldspørsmålet (Caney, 2010, s. 213). ETB-prinsippet vil derfor åpne for at de med evne til å bidra i større grad enn kompensasjonsplikten tilsier, gjør nettopp det.

Om man kombinerer disse to prinsippene kan man sikre at aktører som har mottatt fordeler kompenserer for dette, men også at aktører som evner å kompensere utover dette også kan gjøre nettopp det. Skyldspørsmålet er fortsatt irrelevant, men *både* fordeler og evne spiller inn. Dessuten er dette med på å løse en innvending jeg tidligere har nevnt at DBB-prinsippet noen ganger møter, nemlig at rike aktører slipper unna plikter så lenge man ikke kan vise til fordeler de har fått som også har påført andre skade. Denne innvendingen peker også på at fattige aktører ikke har rett på assistanse så lenge man ikke kan vise til at en rik aktør har fått urettmessige fordeler og samtidig påført de fattige skade (Knight, 2013, s. 597; Barry & Kirby, 2017, s. 295-296).³⁵ Når man ser DBB-prinsippet i en bredere kontekst, kan man lettere møte utfordringer som denne. Dette taler igjen til fordel for at begrensningen Page legger frem ikke bør være absolutt, men åpne for både justeringer og påvirkning fra andre byrdefordelingsprinsipper.

Begrensningenes rimelighet

Caney (2006, s. 473-474) mener at DBB-prinsippet ikke kan brukes på tvers av generasjoner, blant annet fordi det pålegger aktører i dag en urettmessig stor byrde (Page, 2012, s. 318). Page sine begrensninger er relevante for å vurdere om aktører i dag faktisk pålegges en byrde som er urettmessig stor, men de berører ikke premisset for Caney sin moralske innvending, nemlig generasjonsutfordringen. Deres synspunkter på det sistnevnte problemet er emnet for del 3.2; her vil jeg begrense meg til å se nærmere på om begrensningene er rimelige og tilstrekkelige for å sikre at aktører i dag ikke pålegges byrder som er urettmessig store.

Den første begrensningen, som går ut på at en befolkning ikke skal ta alvorlig skade på grunn av forpliktelser som følger av DBB-prinsippet, virker rimelig ved første øyekast. Når man ser nærmere på begrensningen er den likevel ikke uproblematisk, for Page legger stater

---

³⁵ Barry og Kirby (2017, s. 295-296) svarer på utfordringen Knight (2013, s. 597) presenterer ved å peke på at innbyggere i velstående stater har forpliktelser til å hjelpe de som lider på grunn av klimaendringer også uten å være begunstiget. Det er ifølge dem ikke slik at andre plikter faller bort selv om DBB-prinsippet gjelder (Barry & Kirby, 2017, s. 295-296).

til grunn, og kan dermed beskyldes for å neglisjere enkeltindividets rettigheter. Begrensningen til Page sikrer nemlig ikke at deler av en befolkning ikke blir alvorlig skadet, og det kan oppfattes som spesielt problematisk dersom man ikke mener det er tilstrekkelig å legge staters rettigheter til grunn. Til tross for dette, er denne begrensningen så viktig at unntak fra den ikke bør finne sted. Begunstigelse alene er ikke grunn nok til at verken en hel befolkning eller enkeltindivider kan påføres alvorlig skade, selv i tilfeller der kompensasjonen kan være fordelaktig for langt flere.

Den andre begrensningen er enda mer tvetydig, og jeg er ikke sikker på om den er rimelig i det hele tatt. At rettferdige institusjoner ikke skal ta skade virker i seg selv greit. Det er likevel altfor vagt hva som ligger i rettferdighet i denne konteksten, og hvem institusjonen skal være rettferdig for. Dersom urettferdige institusjoner *kan* ta skade på grunn av kompensasjonsplikter, kan dette dessuten raskt få uheldige konsekvenser for mennesker som allerede befinner seg i en sårbar situasjon. Det kan igjen føre til alvorlig skade på befolkningen i staten, noe som Page sin versjon av DBB-prinsippet uansett ikke tolererer.

Spørsmålet her er egentlig ikke om urettferdige institusjoner skal forsvares eller ikke, men i hvilken grad DBB-prinsippet kan legge føringer for dette. For meg fremstår det i hvert fall selvmotsigende at DBB-prinsippet ikke kan legge seg bort i intern rettferdighet, men likevel kan foreslå at urettferdige institusjoner i suverene stater skal skades. Spesielt når dette kan få uheldige konsekvenser for menneskene staten består av.

Den tredje begrensningen er derimot rimelig så lenge den ikke er absolutt og kan bli satt i sammenheng med andre prinsipper for byrdefordeling. Konteksten vil avgjøre hvordan dette bør gjøres, men kontekstuelle hensyn er uansett ikke unikt for den tredje begrensningen: Fellesnevneren for alle disse begrensningene er at de må bli ansett som rådgivende og være åpne for kontekstuelle justeringer underveis. Dersom man ikke åpner for justeringer kan begrensningene både virke urimelige og lite hensiktsmessige i møte med klimautfordringen.

3.1.3 Utgår ett på grunn av kostnader, utgår alle

Caney (2006, s. 476) poengterer som nevnt at kostnadene knyttet til klimaendringer kan være større enn fordelene man har fått. Dersom dette er tilfellet, vil DBB-prinsippet ikke ha relevans. Page (2012, s. 318-319) mener derimot at dette er for strengt, for en slik type begrensning er ikke spesielt for DBB-prinsippet: Dersom høye kostnader begrenser DBB-

prinsippet, begrenser det også ETB-prinsippet og FB-prinsippet.³⁶ Dette er ifølge Page fordi ingen av prinsippene åpner for at stater kan kompensere så mye at det går negativt ut over andre viktige hensyn, som å ivareta egne innbyggere. Derfor blir det også galt å påpeke dette som en utfordring kun for DBB-prinsippet. Jeg er imidlertid ikke sikker på om Page har rett i dette.

Det er nemlig en vesentlig forskjell mellom det å være begunstiget og det å ha skyld i et problem. Derfor er det problematisk å for eksempel hevde at FB-prinsippet utgår. Det er fordi dette prinsippet innebærer et spørsmål om skyld. Dersom en stat har skyld i et stort klimaproblem, plikter staten å kompensere uansett om kostnaden dette klimaproblemet medfører er høy.³⁷

Følgende scenario kan illustrere dette: En stat driver med kullvirksomhet i stor skala. Selv om staten tjener gode penger på kull, har den også store utgifter på grunn av miljøproblemene som følger med. Det er likevel ikke enkelt å avslutte kullvirksomheten. Mangelen på alternative energikilder i landet er et problem, arbeidsmarkedet er dårlig og man vil ikke ta fra folk arbeidsplassene.

Et dilemma her er at det ikke kun er kullstaten som blir påvirket av miljøproblemene, slik det gjerne er med miljø- og klimaproblemer: Nabolandet, som hovedsakelig satser på ren energi, blir også påvirket av de negative miljøeffektene: Drikkevannet har blitt dårligere, luften mindre ren og dyrelivet er truet. Mens kullstaten både tjener og taper på kullvirksomheten, har nabolandet kun ulemper knyttet til dette. Selv om kullstaten bruker mye penger på ulempene, er det vanskelig å stå inne for at kullstaten skal slippe å kompensere for all skyld.

Det er altså ingen automatikk i at ETB-prinsippet og FB-prinsippet utgår kun fordi DBB-prinsippet gjør det. Innvendingen viser at det i hvert fall er nødvendig å skjelne mellom FB-prinsippet og DBB-prinsippet i denne sammenhengen. Å ha skyld i et problem er vesentlig forskjellig fra å være en uskyldig mottaker av fordeler, og det kan vanskelig forsvares at FB-prinsippet vil utgå dersom skadene aktøren har forårsaket er store nok. Caney (2006, s. 476) sin innvending, som sier at kostnader knyttet til klimaendringer kan være større

---

³⁶ Det er verdt å presisere at det kun er DBB-prinsippet som vil utgå fordi kostnadene går over *fordelene* en aktør har mottatt. Når det gjelder FB-prinsippet og ETB-prinsippet, handler dette kun om at kostnadene er så høye at det å kompensere kan gjøre at andre viktige hensyn må tilsidesettes (Page, 2012, s. 318-319).

³⁷ Det kan godt være at den skyldige staten ikke *kan* kompensere, men dette er et praktisk problem som ikke er av normativ betydning i denne sammenhengen. Kompensasjonsplikten forsvinner ikke selv om en aktør er i en posisjon der kompensasjonsplikten ikke kan betales.

enn fordelene man har fått, virker ikke urimelig. Det gjør derimot Page (2012, s. 318-319) sitt tilsvarende.

3.1.4 Kronologisk urettferdighet: En reell utfordring?

Utfordringen Caney (2006, s. 473-474) skisserer er reell, men kanskje ikke fullt så alvorlig som den kan se ut som ved første øyekast. Det er nemlig ikke slik at Page (2012, s. 318) sin versjon av DBB-prinsippet kommer uten begrensninger som skal beskytte aktører i dag fra å bære en uforholdsmessig stor del av byrden.

Om begrensningene til Page er rimelige, er allerede redegjort for over. Kort oppsummert avhenger dette av øyet som ser. Eksempelvis virker den første begrensningen – at en befolkning ikke skal ta alvorlig skade – rimelig dersom man er enig med Page i at staten skal legges til grunn. Dersom man mener at enkeltindivider er et bedre utgangspunkt, virker denne begrensningen fort utilstrekkelig.

Uansett hvilket utgangspunkt man legger til grunn, er det tydelig at Page prøver å møte denne utfordringen. Selv om han kunne presisert bedre hva han legger i begrensningene, har de likevel betydning fordi de gjør at den kronologiske urettferdigheten ikke fremstår som uhåndterbar. Dersom man ser bort fra Caney sitt standpunkt om at DBB-prinsippet ikke kan anvendes på tvers av generasjoner, vil man se at DBB-prinsippet begrenser kompensasjonsplikten til dagens aktører slik at byrden de må bære *ikke* blir uforholdsmessig stor. Det finnes altså løsninger som kan være delvis egnet til å møte utfordringen den kronologiske urettferdigheten presenterer; løsninger som ikke er feilfrie, men som likevel er et greit utgangspunkt med rom for forbedring. Når det overordnende spørsmålet er om DBB-prinsippet bør anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk, er ikke den kronologiske urettferdigheten alene et hinder for dette. I hvert fall ikke om man kan godta at staten ligger til grunn.

3.2 Ikke-identitetsproblemet

Spørsmålet jeg vil besvare i denne delen er om ikke-identitetsproblemet er et reelt problem for DBB-prinsippet. Ikke-identitetsproblemet representerer uansett ikke en generell utfordring mot DBB-prinsippet, men en kritikk av at DBB-prinsippet anvendes på tvers av generasjoner (Barry & Kirby, 2017, s. 287). Like fullt er ikke-identitetsproblemet en sentral utfordring når det kommer til klimaspørsmålet, og ved å fokusere på følgende faktorer vil jeg forsøke å besvare om ikke-identitetsproblemet er problematisk for DBB-prinsippets anvendbarhet.³⁸

- i) Staten som en permanent enhet.
- ii) Enkeltindividet i staten.
- iii) Tidligere generasjoner.
- iv) Fremtidige generasjoner.
- v) Teorier som ikke berøres av ikke-identitetsproblemet.
- vi) Ikke-identitetsproblemetets gyldighet.

3.2.1 Staten som en permanent enhet

Caney er blant dem som mener at en rekke tilfeldigheter har ført til at du og jeg lever i dag. Den industrielle revolusjonen er en av mange faktorer som har ført til at du er deg, og jeg er meg. Siden enkeltindivider i dag ikke ville vært de samme dersom den industrielle revolusjonen aldri fant sted, kan man heller ikke si at enkeltindividene har større fordeler enn det de ellers ville hatt. Enkeltindivider i dag lever altså i et scenario *med* klimaendringer, som er en forutsetning for nåværende enkeltindividens eksistens, mens det andre scenarioet man kan forestille seg er det uten klimaendringer der individene som lever i dag, ikke finnes (Page, 2012, s. 319).

Page (2012, s. 319) mener derimot at ikke-identitetsproblemet kan løses dersom man legger staten til grunn, istedenfor enkeltindivider. Hans argument er at staten er en mer

---

³⁸ Bedrifter er også relevante aktører i denne sammenhengen, men jeg velger å utelate dette siden verken Page eller Caney diskuterer bedrifters rolle inngående i forbindelse med DBB-prinsippet. Caney (2005) peker likevel på at dette kan være aktuelt:

Although in this instance I have used an example of a nation as a collective there is no reason to assume that it must take this form. Suppose, for instance, that there is in existence a long-standing corporation. We might argue, in a collectivist vein, that if this entity has emitted high levels of carbon dioxide in the past then it should foot the bill now. (s. 759)

permanent enhet enn enkeltindivider er: «States do not possess the features of agents whose existence and identities are reshuffled by historical events and decisions» (Page, 2012, s. 319)

Denne begrunnelsen kan forstås som at Page (2012, s. 319) slutter seg til at industrialiseringen er en nødvendig forutsetning for at enkeltindivider eksisterer, men ikke at industrialisering ofte er en nødvendig forutsetning for at stater eksisterer. Siden industrialiseringen ifølge denne forståelsen ikke er en nødvendig forutsetning for staters eksistens, har stater faktisk fått fordeler på grunn av industrialisering som har forårsaket klimaendringer. Stater er derfor begunstiget selv om enkeltindivider ikke er det. Ut fra et slikt resonnement svekkes ikke hovedargumentet i DBB-prinsippet av ikke-identitetsproblemet; nemlig at stater bør kompensere for klimautslipp i henhold til fordelene de har fått på grunn av klimaskadelig aktivitet. Spørsmålet er likevel om staten forblir uendret over tiår og århundrer og om dette er en fullgod løsning på ikke-identitetsproblemet.³⁹

En permanent stat?

Stater består oftest lengre enn et enkelt menneske lever. Mens noen stater har bestått i tiår, har andre bestått i århundrer. Stater forblir likevel ikke uendret; de kan både endres og opphøre. Dessuten kan nye stater bli til.⁴⁰ Page (2012, s. 319) sier imidlertid ikke noe om hvordan han forholder seg til dette. At kollektive aktører, som for eksempel stater, er permanente over tid, er en forutsetning for at Page kan unngå ikke-identitetsproblemet. I tilfeller der det ikke stemmer at stater er permanente over tid, er ikke nødvendigvis ikke-identitetsproblemet løst.⁴¹

Til tross for dette deler jeg likevel Page sitt syn på at stater er mer permanente over tid enn det enkeltindivider er. Noe forblir som regel omtrent det samme, deriblant rammene staten kan utvikle seg innenfor. En del av disse rammene er nettopp fordeler man har tilgang til fordi man befinner seg der man er – for eksempel i en stat som har nytt godt av den industrielle revolusjonen og utviklingen som fulgte i etterkant, eller i en stat der den industrielle revolusjonen aldri fant sted og utviklingen aldri kom ordentlig i gang, men klimaendringene likevel er en utfordring.

---

³⁹ Det er for eksempel verdt å merke seg at Caney (2005, s. 759-760) ikke er uenig i at stater er mer permanente enheter enn det enkeltindivider er. Han mener derimot ikke at det løser ikke-identitetsproblemet.

⁴⁰ Noen eksempler på hvordan stater kan endres er at regler forandres, teknologiske fremskritt finner sted, politiske allianser oppstår og løses opp igjen. Stater kan også endres mer drastisk. Caney (2006, s. 469) bruker Ukraina som eksempel, som før var en del av Sovjetunionen, men som i dag er en selvstendig stat.

⁴¹ Dette vil riktignok være mest relevant i tilfeller der drastiske endringer forekommer.

En fullgod løsning?

Det er altså god grunn til å hevde at stater påvirkes av forhold som fant sted langt tilbake i tid, selv om enkelte ting endres underveis. Likevel er det ikke til å komme fra at staten består av enkeltindivider. Dermed er det ikke opplagt at staten er et bedre utgangspunkt enn det enkeltindivider er, og det er nettopp dette Caney (2005) viser til når han kritiserer Page sin løsning:

To vindicate the collectivist perspective we need an argument that can show when and why it is accurate to say that a collective caused an environmental bad and hence that that collective must pay. Indeed, we need an argument as to why this description is better than a more individualistic one (individuals a, b, and c polluted, and so individuals a, b, and c should pay). (s. 760)

Det spiller altså ingen rolle for Caney om staten består uforandret over årtier og århundrer; det vesentlige er at man må ha en god grunn for å velge stat fremfor enkeltindivid.⁴² Ifølge Caney kan ikke det kollektivistiske utgangspunktet rettferdiggjøre at mennesker i dag, det være seg som enkeltindivider eller som borgere i en stat, skal ta ansvar for noe tidligere generasjoner har gjort. Dette vil diskuteres nærmere i del 3.2.3.

Page sin empiriske innvending

Det er også verdt å merke seg at Page (2012, s. 319) viser til at FNs klimakonvensjon først og fremst retter seg mot stater for å bygge oppunder hans argument. Page baserer seg her på empiri, men det i seg selv er ikke nødvendigvis grunn nok til å underbygge et normativt argument; at staten bør legges til grunn, ikke enkeltindividet.

Man kan like gjerne se for seg et system som ikke er slik som det vi har i dag, for eksempel et system der enkeltindivider utgjør et globalt fellesskap, uavhengig av

---

⁴² Det er verdt å merke seg at Page (2008) mener at heller ikke Caney lykkes i å gi en god begrunnelse – verken på normativt eller empirisk grunnlag – som forsvarer det individualistiske utgangspunktet han legger til grunn for sin hybridmodell:

No real argument is offered for this methodological individualism and it is unclear how Caney's four principles would be operationalised given the national focus of the current global climate architecture, or in the face of widespread belief in the political and ethical sovereignty of individual countries. (s. 570)

landegrenser, og lokale initiativ tillegges vel så mye vekt som globale initiativ. Page diskuterer likevel ikke alternativer her. Det gjør hans argument mindre slagkraftig enn det ellers kunne ha vært, og det gjør også at man må se nærmere på forholdet mellom individ og stat.

3.2.2 Enkeltindividet i staten

Page (2012, s. 319) mener altså at ikke-identitetsproblemet lar seg løse dersom man legger stater til grunn, ikke enkeltindivider.⁴³ I dette ligger det at en stats rettigheter ikke kan reduseres til medlemmenes individuelle rettigheter. En stat har en etisk status i kraft av seg selv, og den har dermed en separat identitet fra sine borgere (Page, 2006, s. 150-151).

For å forsvare at man bør legge grupper, som stater, til grunn, støtter Page (2006, s. 152-153) seg på det som kalles «holistic group theory».⁴⁴ Det vesentlige med denne tilnærmingen er at gruppers etiske status i stor grad begrunnes ut fra empiriske forhold: «A number of groups and cultures can be attributed ethical status in a roughly analogous way as individuals because this is how they are already treated in practice.» (Page, 2006, s. 153)

Page (2006) anerkjenner at dette kan virke som en «ad hoc»-tilnærming, men begrunner ståstedet slik:

It is worth remembering that the attribution of ultimate value to any entity, including individual humans, is problematic for there can be no clear answer to the sceptic who asks ‘why should individual humans be treated with dignity and respect? Why are people morally equal?’ (s. 153).

Hva som er rett eller galt i denne sammenhengen er altså ikke entydig, og ethvert standpunkt kan bli gjenstand for kritikk. Likevel holder Page fast ved at det å legge staten til grunn gjør at ikke-identitetsproblemet ikke representerer en reell utfordring for DBB-prinsippet. Dette slutter imidlertid ikke Caney (2005, s. 758-759) seg til. Han mener derimot at en slik tilnærming ikke kan forsvares på moralsk grunnlag, og Caney sin innvending gjør det

---

⁴³ Page (1999) skriver også om ikke-identitetsproblemet og generasjonsutfordringer. En del av innholdet overlapper med Page (2006), og jeg har valgt å ta utgangspunkt i sistnevnte da boken både er av nyere dato og er mer omfattende.

⁴⁴ Page (2006) bruker ikke begrepet «stat» når han diskuterer «holistic group theory», men jeg legger til grunn at grupper også inkluderer stater. Det virker forenlig med det han har skrevet i ettertid.

nødvendig å se nærmere på hvorfor en stat har rettigheter og forpliktelser, når det samme ikke skal gjelde enkeltindivider. I det følgende vil jeg gjøre dette ved å:

- i) Diskutere hvorvidt enkeltindivider blir påvirket av staters forpliktelser.
- ii) Vise til en løsning der det kanskje kan la seg forsvare at enkeltindivider blir påvirket av staters forpliktelser.
- iii) Se nærmere på om Page svarer godt nok på Caney sin utfordring.

Staters forpliktelser og enkeltindividet

En vesentlig utfordring med å legge staten til grunn, er at enkeltindivider i større eller mindre grad vil måtte forholde seg til statens forpliktelser og retningslinjer. Dette gjør det vanskelig å se for seg hvordan en stats forpliktelser til å kompensere ikke skal gå utover enkeltindividet. Staten må uansett finansiere slike forpliktelser, og skatteinntekter kan utgjøre det finansielle grunnlaget for å opprettholde en slik plikt. Uavhengig av statens etiske status i kraft av seg selv, vil enkeltindivider i begünstigede stater altså måtte være med på å bære byrden. Dette til tross for at enkeltindivider ifølge ikke-identitetsproblemet ikke har mottatt fordeler. Det virker derfor som en mangelfull løsning på ikke-identitetsproblemet å legge et kollektiv som staten til grunn; enkeltindividets rettigheter vil uansett berøres.

Page (2012, s. 320) anerkjenner at det å legge staten til grunn etterlater seg noen problemer, men de kan ifølge han løses ved å avvise fokuset ikke-identitetsproblemet har på hvordan enkeltmennesker blir påvirket. Selv om det ifølge ikke-identitetsproblemet er korrekt å si at et enkeltindivid ikke har mottatt fordeler, mener Page dette fokuset blir for smalt. Man må derfor se hele bildet, og Page argumenterer for at hele bildet viser at det fortsatt er tydelig at fordeler har blitt skapt og overført over flere generasjoner. Disse fordelene er imidlertid ikke rettmessig fordelt globalt i dag; individer, firmaer og stater i den industrialiserte delen av verden besitter disse fordelene nesten alene. Selv beskriver Page (2012) dette slik:

Whereas it may not be possible to benefit a particular member of a later generation by bringing them into existence in a high-income state, it still could be said that climatic benefits have been produced and transferred over generations that are now concentrated in the hands of individuals, firms and states located in the developed world. (s. 320)

På grunnlag av dette mener Page (2012, s. 320) at Caneys (2005, s. 760) utgangspunkt,

som er å sette enkeltindividets rettigheter foran staten, ikke kan rettferdiggjøres. Det fanger nemlig ikke opp at klimaskadelige aktiviteter har ført til at goder er urettferdig fordelt i dag, og at enkeltindivider i industrialiserte stater nyter godt av dette.

En mulig løsning?

Selv om Page (2012, s. 320) mener at hensynet til enkeltindivider ikke skal veie tungt i denne sammenhengen, går det likevel an å tenke seg at det kan rettferdiggjøres at enkeltindivider påvirkes av statens forpliktelser på følgende grunnlag: En person blir født inn i et industrialisert land som har fått store fordeler på grunn av klimaskadelige aktiviteter. Denne personen har det ikke bedre enn den ellers ville hatt det, fordi industrialiseringen er en forutsetning for denne personens eksistens. Likevel er denne personen på sett og vis begunstiget, fordi den er født inn i en *stat* som har det bedre enn den ellers ville hatt det, og som kan overføre disse godene til sine borgere. Siden enkeltindividet faktisk drar nytte av statens goder, virker det også rimelig at enkeltindividet betaler sine skatter og avgifter, hvorav en liten andel av dette går til å gjøre opp for skadene som er blitt påført klimaet.

Til tross for dette er ikke det overnevnte forslaget en reell løsning på ikke-identitetsproblemet. Selv om det er fordelaktig å bli født inn i en velstående stat, ville ikke akkurat denne personen blitt født dersom det ikke var for industrialiseringen. At man ser enkeltindividet som en del av en permanent stat endrer altså ikke på forutsetningene for denne personens eksistens. Enkeltindividet jeg viser til i eksempelet over har det derfor ikke bedre enn hun ellers ville hatt det, selv om denne personen kan sies å ha hatt flaks som har blitt født inn i en velstående stat. At personen plikter å bidra i staten kan godt være tilfellet, men disse forpliktelsene er separate fra forpliktelsene som diskuteres her.

Manglende redegjørelse

Eksempelet fra forrige avsnitt representerer ikke et svar på det Caney (2005, s. 760) etterlyser: En redegjørelse for *hvorfor* et kollektivistisk utgangspunkt er bedre enn et individualistisk utgangspunkt. For meg virker det heller ikke som at Page går til kjernen av dette problemet. Hans tilnærming er derimot mangelfull, og han kommer ikke i mål med å argumentere for hvorfor staten er et bedre utgangspunkt enn det enkeltindividet er. Noen ganger kan det virke som at Page velger å argumentere for staten som det åpenbare utgangspunktet fordi han synes det virker mest rasjonelt ut fra empiriske forhold, ikke fordi han kan forsvare dette inngående

på moralsk grunnlag. At noe er som det er må imidlertid ikke bety at det *bør* være slik. Når Page (2006, s. 153) for eksempel sier at kollektive grupper som stater allerede behandles som enheter med etisk status, sier han ikke stort om hvorfor det er slik, ei heller om dette kan forsvares.

Det tydeligste argumentet Page (2012, s. 320) presenterer i favør av staten som utgangspunkt er at det å fokusere på enkeltindivider fører til at man overser sentrale etiske dilemmaer knyttet til klimautfordringen. Dersom man legger enkeltindivider til grunn, vil man stå handlingslammet i møte med det faktum at stater har fått fordeler gjennom årtier og århundrer. Disse fordelene har medført skadelige klimaendringer både før og nå, og vil etter all sannsynlighet også gjøre det i fremtiden.

3.2.3 Tidligere generasjoner

Page (2012, s. 319-320) sin versjon av DBB-prinsippet er tydelig på at stater i dag må kompensere for handlingsvalg som er tatt av tidligere generasjoner. Det er ikke mulig å endre på at skaden har skjedd, og deler av ansvaret hviler derfor i dag på de begunstigede staters skuldre.⁴⁵ Caney (2005, s. 760) mener derimot det motsatte: Enkeltindivider som lever i dag har aldri stemt for aktivitetene som har ført til klimagassutslipp historisk sett; de bør derfor ikke lastes for beslutninger generasjoner før dem har tatt.⁴⁶

Uavhengig av hva man måtte mene om ikke-identitetsproblemets gyldighet, kan man enes om at tidligere generasjoner uansett ikke hadde den samme kunnskapen som dagens generasjon om hva som forårsaker klimaendringer. Det er ikke mange år siden det ble slått fast, med stor sikkerhet, at menneskelig aktivitet påvirker klimaet. Når «virksomhetene som bidrar til klimaendringer har mistet den uskyld de engang måtte hatt» (Vetlesen, 2018), bør kanskje kunnskapskriteriet tillegges stor moralsk vekt?

---

⁴⁵ Jeg skriver at det kun er «deler» av ansvaret som hviler på de begunstigede fordi det ikke bare er DBB-prinsippet som er av betydning. For eksempel er FB-prinsippet også relevant her.

⁴⁶ Selv om enkeltindivider i dag ikke har skyld i klimaendringer, betyr ikke dette at de aldri kan lastes for klimaskadelige aktiviteter. ETB-prinsippet kan for eksempel tre i kraft og si at de med evne skal bidra til å bekjempe klimaendringer. Det vesentlige her er at Caney (2005, s. 760) sitt fokus på enkeltindivider utelukker at DBB-prinsippet kan forsvare at enkeltindivider i dag må kompensere for begunstigelse.

Kunnskapskriteriets moralske vekt

Kunnskapskriteriet er i denne sammenhengen viktig fordi det påvirker moralsk ansvar. Dersom en aktør vet hva konsekvensene av en handling vil bli, er det lettere å holde aktøren ansvarlig. Når aktøren ikke har kjennskap til konsekvensene, stiller det seg ofte annerledes.

Page og Caney har likevel ulike oppfatninger om kunnskapskriteriets moralske vekt: For Page (2012, s. 313) er ikke dette av vesentlig viktighet. Hans versjon av DBB-prinsippet sier jo nettopp at stater må kompensere for fordeler som stammer fra klimaskadelige aktiviteter, selv når man kan vise til uvitenhet om at noen ville bli påført skade. Det spiller altså ingen rolle om aktører hadde kunnskap om at deres handlinger ville føre til klimaendringer. Det sentrale er at klimaskadelige aktiviteter har funnet sted, og at de begunstigede statene bør kompensere for fordelene som stammer fra dette. Caney (2005, s. 761) tillegger derimot kunnskapens rolle langt større vekt enn det Page (2012, s. 313) gjør.⁴⁷ Caney (2005, s. 761) mener nemlig at man ikke kan laste aktører for skader de ikke kunne forutse. Ut ifra dette kan man anta at Caney mener det er galt at de begunstigede aktørene må betale kompensasjon til de skadelidende partene; når de med skyld ikke plikter å kompensere i slike tilfeller, gjør i hvert fall ikke de begunstigede det.

For å vurdere hvem av dem som har rett når det gjelder kunnskapskriteriet, kan distinksjonen mellom å holdes ansvarlig for handlinger og straffes for handlinger være nyttig.⁴⁸ Den viser nettopp til intensjonen bak en handling, og kan tydeliggjøre at man kan måtte holdes ansvarlig for negative følger selv om man ikke har forårsaket dem. Når det gjelder klimaproblemet, kan man derfor peke på at stater i dag bør kompensere for sin begunstigelse, men ikke straffes.⁴⁹

Å betale en kompensasjon i henhold til DBB-prinsippet forstås av Page (2012, s. 313-314) nettopp som ansvarliggjøring, ikke straff. Page er tydelig på at urett *kan* ha funnet sted,

---

⁴⁷ Caney (2005, s. 761) diskuterer riktignok dette i sammenheng med FB-prinsippet, men dette angår også DBB-prinsippet og har derfor overføringsverdi.

⁴⁸ Caney (2005, s. 762) viser her til Henry Shue sin distinksjon (1999, s. 535-536). Shue mener at å straffe noen for eksempel kan være å pålegge en aktør å betale dobbelt eller trippelt det skaden egentlig koster. Å holde noen ansvarlige betyr derimot kun å pålegge en aktør å gjøre opp for skaden aktøren har forårsaket. Selv synes imidlertid ikke Caney (2005, s. 762) denne distinksjonen har noe for seg. Dette er fordi han mener det er selvmotsigende å ikke kunne straffe en aktør som ubevisst har forårsaket skade, men likevel pålegge aktøren finansielle byrder. Jeg synes likevel distinksjonen kan være hjelpsom.

⁴⁹ Dette kan forsvares for handlinger som ble utført på et tidspunkt hvor man ikke kunne vite at aktivitetene ville forårsake klimaendringer, men dersom handlingen ble utført på et tidspunkt hvor tvilen rådet, kan man også tillegge en aktør skyld. Singer setter for eksempel denne grensen til år 1990 (Caney, 2005, s. 762).

men dette trenger ikke å være tilfellet. Derfor skal man simpelthen gi fra seg fordeler, ikke gjøre opp urett man ikke selv har begått.

For meg fremstår det ikke urimelig at Page velger å ikke tillegge kunnskapskriteriet særlig stor vekt. Dersom man legger til grunn at alle til enhver tid skal forstå rekkevidden av sine handlinger for å kunne ansvarliggjøres, vil mye galt kunne skje uten at det får konsekvenser, verken for den skyldige eller den begunstigede.⁵⁰ Jeg synes derfor ikke kunnskapskriteriet kan avgjøre om en aktør skal ha kompensasjonsplikt i henhold til DBB-prinsippet eller ikke, men jeg synes kunnskapskriteriet kan klargjøre om det bør dreie seg om straff eller ansvarliggjøring. Kunnskapskriteriet alene svekker derfor ikke DBB-prinsippets krav om at stater i dag må stå ansvarlige for tidligere generasjoners handlingsvalg, når dette også har satt de samme statene i en fordelaktig posisjon.

Fortid og fremtid

Det er likevel viktig å påpeke at det er en vesentlig forskjell mellom fortid og fremtid, og kunnskapskriteriet bør ha mye å si for hvordan vi griper an klimaproblemet fra nå av. Filosof Arne Johan Vetlesen beskriver dette slik:

Slik jeg ser det har de sittende lederne i et land som Kina et enormt ansvar. De vet, med en langt større og sikrere dokumentasjon enn noen generasjoner ledere før dem, det være seg i ledende i-land, hvor skadelig et sterkt økende fotavtrykk per innbygger, kombinert med fossile energibruk, vil være – ja, hvor skadelig det allerede er. Derfor hviler ansvaret for å fortsette i et spor hvis negative konsekvenser er godt kjent, tungt på deres skuldre. Kunnskapen gir et moralsk ansvar overfor nåtid og framtid som gjør at spørsmålet om historisk (fortidsrettet) ansvar mister betydning og blir en avsporing. (2018)

Det er allerede diskutert hvilken rolle kunnskap bør ha for klimaskadelige aktiviteter som allerede har funnet sted. Som nevnt mener jeg kunnskap bør tillegges mer vekt i den forstand at det kan klargjøre *hvorfor* en aktør har en kompensasjonsplikt, men ikke i den forstand at mangel på kunnskap er grunn til å slippe. Klimaproblemet er for alvorlig til å la uvitenhet

---

⁵⁰ Noen ganger er den skyldige og den begunstigede den samme, men som jeg påpeker i del 3.3.2 er ikke dette alltid tilfellet.

være grunn nok til å ikke ta ansvar for konsekvensene. Likevel synes jeg Vetlesen illustrerer godt hvordan kunnskapen vi besitter i dag kanskje kan påvirke vårt moralske ansvar både for nåtid og fremtid.

Mens diskusjonen til nå har sentrert seg mest rundt forpliktelser en stat eller et enkeltindivid har på grunn av sine forgjengere, legger ikke-identitetsproblemet også føringer for hvordan man skal forholde seg til fremtidige generasjoner. Dette vil diskuteres nærmere i neste del.

3.2.4 Fremtidige generasjoner

DBB-prinsippet kan ikke anvendes på tvers av generasjoner, ifølge Caney (2006, s. 474-476). Dette begrunner han i ikke-identitetsproblemet. På samme måte som at ikke-identitetsproblemet gjør at enkeltindivider i dag ikke har det bedre enn de ellers ville hatt det, kan vi i dag heller ikke handle slik at fremtidige generasjoner får det verre eller bedre enn de ellers ville hatt det – flere av våre handlingsvalg er en forutsetning for at disse menneskene en gang vil eksistere.

Page (2012, s. 320) mener derimot at DBB-prinsippet bør anvendes på tvers av generasjoner, og hans argument er igjen at lokasjon er avgjørende både for dagens- og fremtidige generasjoner: Er man heldig å bli født inn i et industrialisert land, vil man få det bedre enn man ellers ville hatt det:

Persons belonging to existing and future generations will experience adverse states of well-being, which originate in past behavior that also created a set of positive opportunities for persons more fortunately located (Page, 2012, s. 320).

Page mener altså at det mennesker før oss har gjort – og det vi gjør i dag – er av betydning. Han slutter seg ikke til ikke-identitetsproblemet her; det smale fokuset på hvert enkelt individ blir som allerede nevnt feil – man må se det store bildet.

I det følgende vil jeg diskutere ikke-identitetsproblemet ved å først se nærmere på om Caney (2006, s. 474-476) har rett i hvilke implikasjoner ikke-identitetsproblemet medfører for fremtidige generasjoner. Deretter vil jeg se nærmere på grunner som taler for og mot at ikke-identitetsproblemet bør gjelde av hensyn til de som kommer etter oss.

Implikasjonene for fremtidige generasjoner

Når Caney (2006, s. 474-476) slår fast at DBB-prinsippet ikke kan anvendes på tvers av generasjoner, viser han til Derek Parfits forståelse av ikke-identitetsproblemet:

Parfit points out that which children are born depends on when their parents mated. If they mate at a different time then a different egg would have been fertilized by different sperm and so a different child would have been born. A corollary of this is that what persons do now affects who is born in the future for present actions affect who will meet whom, when they meet, and so on. On this basis, Parfit then argues that people cannot harm future generations—they cannot make them worse off than they would have been. (Caney, 2006, s. 474)

Denne gjengivelsen av ikke-identitetsproblemet utelukker imidlertid noen viktige muligheter ikke-identitetsproblemet åpner for. Det er for eksempel ikke slik at ikke-identitetsproblemet slår fast at mennesker i dag *aldri* vil ha et ansvar for fremtidige generasjoner. Dersom det mennesker gjør i dag påvirker fremtidige generasjoners *velferdsnivå*, og ikke deres eksistens, er dagens mennesker ansvarlige. Følgende eksempel kan illustrere dette: En mann har et ønske om å skade mange barn, og han bestemmer seg derfor for å plassere en bombe på en skole. Han stiller inn bomben slik at den ikke skal gå av før det har gått seks år. Planen hans lykkes – seks år senere går bomben av, og den grusomme handlingen resulterer i at flere femåringer enten blir skadet eller mister livet (Feinberg, 1994, s. 12). I dette tilfellet skyldes femåringenes uheldige skjebne en handling som fant sted før de i det hele tatt var unnfanget, men mannen er like fullt ansvarlig: Handlingen påvirket femåringene og deres familier sitt velferdsnivå, men den var ikke en forutsetning for at disse barna ble født fem år tidligere.

Eksempelet over viser at mennesker i dag kan påvirke fremtidige generasjoners velferdsnivå uten å påvirke deres eksistens. I slike tilfeller har dagens generasjon et ansvar for kommende generasjoner.⁵¹ Dette er imidlertid ikke den eneste grunnen til at ikke-identitetsproblemet i visse tilfeller kan anvendes på tvers av generasjoner. I oppgavens teorikapittel viste jeg til at fremtidige generasjoners liv må være verdt å leve dersom vi hevder at fremtidige generasjoner verken kan få fordeler eller ulemper på grunn av aktiviteter som

---

⁵¹ Dette vil nok være spesielt relevant for de generasjonene som er nært forestående i tid, siden dagens generasjon sannsynligvis har større påvirkningskraft på deres velferdsnivå enn generasjoner som kommer om flere århundrer.

skjer i dag. Dersom klimaendringer gjør at fremtidige menneskers liv ikke blir verdt å leve, og at det derfor ville vært bedre å ikke eksistere, kan man altså si at fremtidige mennesker får ulemper på grunn av klimaendringer (Page, 2006, s. 134).

Et relevant spørsmålet er om slike apokalyptiske fremtidsscenarioer er realistiske eller ikke. Det er ennå for tidlig å si, selv om forskning peker i den retning at konsekvensene blir alvorlige dersom ikke nok blir gjort. Eric Swyngedouw (2010) skriver for eksempel følgende: «Over the past decade or so, a widespread consensus has emerged over the state of nature and the precarious environmental conditions that may lead to the premature end of civilization as we know it» (s. 215).⁵²

Jeg velger å la sannsynligheten for en apokalyptisk fremtid henge i luften. Det vesentlige i denne sammenhengen er å vise til enda et eksempel der ikke-identitetsproblemet kan anvendes på tvers av generasjoner, nemlig i tilfeller der det er overveiende sannsynlig at fremtidige menneskers liv ikke blir verdt å leve.

Selv om Caney (2006, s. 476) kan stå fast på at DBB-prinsippet ikke bør gjelde på tvers av generasjoner på grunn av ikke-identitetsproblemet, diskuterer han ikke de overnevnte unntakene. Disse unntakene er imidlertid viktige å være klar over i diskusjonen som følger.

Ikke-identitetsproblemet og hensynet til de som kommer etter oss

Som klargjøringen i forrige del viste, er det altså ikke slik at ikke-identitetsproblemet aldri åpner for at prinsipper som DBB-prinsippet kan anvendes på tvers av generasjoner, men det skjer relativt sjeldent. Med dette i bakhodet vil jeg i det følgende diskutere om det kan forsvares at ikke-identitetsproblemet skal legge begrensninger på DBB-prinsippet, eller om Page (2012, s. 319) har rett i at hans utgangspunkt er bedre sett fra et moralsk ståsted.

Jeg velger å begynne med noen grunner som taler for at ikke-identitetsproblemet bør gjelde også for DBB-prinsippet. Den første er at vi ikke vet hva morgendagen bringer. Selv om vitenskapen kan si med ganske stor sikkerhet at klimagassutslipp i dag vil påvirke fremtidige generasjoner, forutsetter dette at fremtidige generasjoner vil eksistere. Dette kan vi imidlertid ikke være sikre på (Caney, 2009, s. 165). Menneskeheten kan for eksempel bli utslettet av en uheldelig pandemi, eller tingenes tilstand kan endre seg så drastisk at det vi

---

⁵² Et sentralt poeng i Swyngedouw (2010, s. 228-229) sin artikkel er at man ikke må ta dette fremtidsscenarioet for gitt – det vil svekke menneskers syn på seg selv som politiske subjekter med mulighet til å utfordre status quo. Det vesentlige i tiden som kommer er altså hva ulike aktører gjør for å *unngå* en fremtid som det ikke er verdt å leve i.

tar for gitt i dag, ikke gjenspeiler fremtidens virkelighet. Ut ifra dette resonnementet gir det kanskje ikke mening å ta hensyn til fremtidige generasjoner i det hele tatt.

Om vi så lander på at det er god grunn til å tro at fremtidige generasjoner vil komme; er det virkelig grunn til å tro at de vil lide slik vi forventer på grunn av klimaendringer? Menneskets tilpasningsevne kan gjøre at fremtidige generasjoner ikke ser like dystert på å ikke ha tilgang til like ren luft som vi har i dag. Det kan til og med hende fremtidige generasjoner vil få utbytte av nye muligheter som følger med klimaendringer (Page, 2006, s. 56).

På den andre siden er det vanskelig å forestille seg at fremtidige generasjoner vil foretrekke å leve med luft som er så helseskadelig at barn ofte ikke kan leke ute og at de med astma må holde seg inne store deler av året. Selv om fremtidige generasjoner ikke vet bedre enn deres egen virkelighet, kan vi like fullt si at en slik fremtid virker mindre fordelaktig enn den virkeligheten vi lever i nå. Da virker det også intuitivt galt å ikke gjøre en innsats for å unngå dette. Dette gjør det naturlig å se nærmere på en grunn som taler mot at ikke-identitetsproblemet bør gjelde for DBB-prinsippet.

Det er åpenbart at det å ikke ta hensyn til fremtidige generasjoner kan få fatale konsekvenser for klima og miljø. Det vil for eksempel kunne føre til et misbruk av jordens økosystemer, for dagens generasjon trenger ikke begrense sitt økologiske fotavtrykk dersom fremtidige generasjoner verken kan få det bedre eller verre. Når man ser dette i lys av at årsaken til klimaendringer som regel finner sted lenge før endringer faktisk inntreffer, fremstår det som åpenbart at et prinsipp for byrdefordeling må ta hensyn til denne forsinkelsen (Page, 2006, s. 25; Page, 2012, s. 320).⁵³

Dilemmaet er som allerede diskutert at Page (2012, s. 320) ikke redegjør godt nok for hvorfor staten er et moralsk forsvarlig utgangspunkt. Selv om Page med rette peker på uheldige konsekvenser ikke-identitetsproblemet kan medføre for fremtidige generasjoner, foreligger det ikke tilstrekkelig argumentasjon for å legge hensynet til enkeltindividet til side. Når man i tillegg ser at ikke-identitetsproblemet *kan* åpne for at byrdefordelingsprinsipper også skal gjelde for fremtidige generasjoner, blir det tydelig at dagens mennesker ikke står fritt til å påføre klimaet skader som påvirker fremtidige generasjoners velferdsnivå eller gjør deres tilværelse ulevelig. Selv om DBB-prinsippet berøres av ikke-identitetsproblemet, må

---

⁵³ Selv om det i enkelte tilfeller er slik at klimaskadelige aktiviteter vil få negative konsekvenser i løpet av en persons livstid, noe som gjør at ikke-identitetsproblemet ikke blir et problem, er dette unntaket snarere enn regelen.

altså aktører i dag ta hensyn til de som kommer etter oss, om enn ikke i like stor grad som Page tar til orde for.

3.2.5 Teorier som ikke berøres av ikke-identitetsproblemet

Til nå har diskusjonen sentrert seg rundt ikke-identitetsproblemet og hvordan denne utfordringen påvirker DBB-prinsippet. Det er imidlertid viktig å klargjøre at det ikke er alle teorier som berøres av denne utfordringen, selv om individsentrerte teorier gjør det (Page, 2006, s. 139).

Page gir flere eksempler på teorier som kan unngå ikke-identitetsproblemet fordi de som oftest ikke er individsentrerte.⁵⁴ Antroposentriske teorier er samlebetegnelse på teorier som setter mennesket i sentrum. Dersom man legger mennesket til grunn på denne måten, kan for eksempel naturen tillegges verdi på grunnlag av betydningen den har for menneskelige samfunn generelt, ikke enkeltindivider spesielt.⁵⁵ Om man derimot tar utgangspunkt i økosentriske teorier, vil miljøet tillegges en verdi i kraft av seg selv, mens zoosentriske teorier mener at alle sansende skapninger har etisk status (Page, 2006, s. 139-140). Ser man til det siste eksempelet Page (2006) viser til, nemlig biosentriske teorier, står levende skapninger sentralt: «All, or at least many, living entities can be viewed to some extent as ethical subjects.» (s. 140)

Individsentrerte teorier kan altså ikke gjøre fullverdig rede for vårt ansvar for fremtidige generasjoner, men det finnes teorier som unngår ikke-identitetsproblemet ved å ikke være individsentrerte. Det er imidlertid verdt å merke seg at teorier som unngår ikke-identitetsproblemet heller ikke er ubestridte, blant annet fordi de ofte bryter med våre moralske intuisjoner. Utilitarismen, som er en antroposentrisk teori, kan tjene som et godt eksempel på dette.

Utilitarismens mål er nyttemaksimering. Det innebærer at handlinger skal ha gode konsekvenser for flest mulig mennesker, og for å oppnå dette kan enkeltindividets hensyn skyves helt til side. Ifølge utilitarismen kan man for eksempel tillate at en sheriff i en liten by kan fengsle og drepe en uskyld mann, dersom han med dette oppnår å unngå store opptøyer der flere hundre mennesker vil bli drept. I hvert fall om sheriffen kan være helt sikker på at

---

⁵⁴ Teoriene han viser til *kan* påvirkes av ikke-identitetsproblemet fordi enkelte versjoner av dem fokuserer på bestemte mennesker, dyr eller andre levende skapninger. Dette gjelder ifølge Page (2006, s. 141) et mindretall.

⁵⁵ Goodin sin grønne verditeori representerer dette synet (Page, 2006, s. 139).

ingen vil finne ut at mannen er uskyldig, og at opptøyene ikke vil finne sted dersom mannens liv blir ofret (Smart, 1973, s. 69-72).

Smart (1973, s. 69-72) understreker at dette ikke er en uproblematisk handling for en utilitarist. Likevel er det en handling utilitarismen kan gå god for, selv om de færreste ville tenkt at det å ofre et uskyld menneske på denne måten er moralsk forsvarlig i det hele tatt.⁵⁶

Teorier som ikke er individsentrerte kan altså unngå ikke-identitetsproblemet, men de møter en rekke andre utfordringer spesielt knyttet til enkeltindividets vern. Dette ser man også tydelig i diskusjonen mellom Page og Caney. Page (2012, s. 319) har lagt staten til grunn, og mener dermed han kan unngå ikke-identitetsproblemet; Caney (2005, s. 758-759) mener derimot hensynet til enkeltindividene gjør dette til en uforsvarlig løsning. Hvilke hensyn som bør veie tyngst, er allerede diskutert i de foregående delene. Det viktigste her var å peke på flere teorier som *kan* unngå ikke-identitetsproblemet, men sjeldent uten å bli møtt med et kritisk blikk.

3.2.6 Ikke-identitetsproblemetets gyldighet

Caney (2006, s. 474-476) mener vi må ta høyde for utfordringene som følger med ikke-identitetsproblemet. Page (2012, s. 320) mener man kan svare på dem ved å a) legge stater til grunn og b) avvise det individsentrerte fokuset. Med utgangspunkt i dette, vil jeg i denne delen se nærmere på ikke-identitetsproblemetets gyldighet for å vurdere om ikke-identitetsproblemet er en utfordring som begrenser DBB-prinsippet eller ikke.

Et begrenset prinsipp?

Page (2012, s. 319-321) mener altså at DBB-prinsippet ikke begrenses av ikke-identitetsproblemet, og hans løsning virker tiltalende på noen punkter. At løsningen hans åpner for at DBB-prinsippet kan anvendes på tvers av generasjoner, er et slikt punkt. Page ser på stater som relativt permanente enheter som i dag ofte nyter godt av tidligere handlingsvalg. Det gjør at stater bør kompensere for dette. Dessuten fører Page sin løsning også til at stater i dag får et ansvar for fremtiden. Dette er fordi staters handlingsvalg i dag er med på å påvirke om noen får det bedre eller verre senere.

---

⁵⁶ McCloskey (1963, s. 599) viser til at muligheten for urettferdig straff er en sentral innvending mot utilitarismen, og Smart (1973, s. 69-72) viser til nettopp McCloskey når han diskuterer implikasjonene av eksempelet over.

Til tross for noen tiltalende punkter, møter løsningen til Page likevel utfordringer. Page tar for eksempel ikke nevneverdig hensyn til at en stat består av enkeltindivider, og at disse menneskene vil påvirkes av en stats forpliktelser. Page redegjør dessuten ikke godt nok for at en stat har en etisk status i kraft av seg selv, mens hensynet til enkeltindivider ikke skal veie like tungt. Hans argument er at et individentsentrert fokus blir for snevert. Dette argumentet løser likevel ikke utfordringen han presenteres med: Å redegjøre for hvordan det kan la seg forsvare at enkeltindividers hensyn skal skyves til side, mens statens hensyn skal veie tungt.

Når fundamentet for Page sin løsning ikke er redegjort godt nok for, blir heller ikke argumentene som i utgangspunktet var tiltalende helt overbevisende. Selv om Page presenterer en tilsynelatende konstruktiv løsning i møte med et alvorlig problem, klarer han ikke å gi en overbevisende begrunnelse for at det er riktig, på moralsk grunnlag, å sette staten først. Derfor lykkes han heller ikke i å unngå ikke-identitetsproblemet.

Diskusjonen om ikke-identitetsproblemet viser altså at ikke-identitetsproblemet er en reell utfordring for Page og hans forståelse av DBB-prinsippet. Dette gjør at DBB-prinsippet hovedsakelig ikke kan anvendes på tvers av generasjoner, med mindre dagens aktører gjør at fremtidige menneskers liv ikke er verdt å leve, eller dagens aktører påvirker fremtidige generasjoners velferdsnivå, men ikke deres eksistens.

3.3 Separeringsproblemet

DBB-prinsippet skiller seg spesielt fra ETB-prinsippet og FB-prinsippet på grunn av vekten som tillegges fordeler som stammer fra aktiviteter som også har ført til klimaendringer. Denne særegenheten gjør at fordeler må identifiseres og isoleres, og her møter DBB-prinsippet separeringsproblemet. Dette problemet sår nemlig tvil om plausibiliteten til DBB-prinsippet anvendt på klimaendringer, fordi det ikke finnes konkrete tall som viser hvor store fordeler aktører har fått fra klimaskadelige aktiviteter.⁵⁷ Det er rett og slett vanskelig å slå fast hva grunnlaget for en aktørs kompensasjonsplikt skal være, og derfor svekkes – i følge separeringsproblemet – prinsippets kraft (Page, 2012, s. 321-322).

Page, Caney og separeringsproblemet

Når man sammenligner Page og Caney, er det helt klart Caney som går mest i dybden på dette problemet. Caney (2006, s. 472-473) ser på separeringsproblemet som høyst reelt, og han skisserer fire ulike løsninger jeg vil gå nærmere inn på, som foreslår hvordan man kan kombinere det han kaller et kausalitetspremiss med DBB-prinsippet.⁵⁸ Selv om han ikke gir tilslutning til noen av løsningene, illustrerer de likevel viktige aspekter ved denne utfordringen, for eksempel det kompliserte forholdet mellom den skyldige og begunstigede.⁵⁹

Page (2012, s. 321-322) har derimot en annen tilnærming til problemet. Han anerkjenner at det er problematisk å skjelve fordeler som stammer fra klimaendringer fra fordeler som ikke gjør det, men begrunner dette i at det ikke finnes noen oversikt som slår fast hvor mye stater har blitt økonomisk begunstiget på grunn av klimaskadelige aktiviteter i dag. Frem til dette foreligger, bør man ifølge Page heller ikke se på DBB-prinsippet som normativt relevant med mindre FB-prinsippet og ETB-prinsippet viser seg å ikke være tilstrekkelige. Selv forklarer han dette slik:

The BPP . . . faces the problem that there are no established protocols for establishing

---

⁵⁷ FB-prinsippet og ETB-prinsippet kan derimot lene seg på beregninger som viser årlige utslipp av drivhusgasser eller staters inntekter (Page, 2012, s. 321-322).

⁵⁸ Kausalitetspremisset, som Caney (2006, s. 467) kaller «the causal account», viser til en årsakssammenheng mellom skyld og problem. Ifølge kausalitetspremisset har de som har skylden for forurensning en moralsk plikt til å kompensere for skadene det medfører. Dette er imidlertid ikke noe Caney (2006, s. 471) slutter seg til, blant annet fordi han mener det er problematisk å anvende dette på tvers av generasjoner. Det er imidlertid viktig å merke seg at denne begrepsbruken *ikke* betyr at kausale sammenhenger er uviktige for DBB-prinsippet.

⁵⁹ Se også Huseby (2015, 213-214) sin vurdering av disse fire løsningene.

how much the UNFCCC states have been unjustly enriched in financial terms from the activities that cause climate change. Until such an account is provided, the BPP should be seen as normatively relevant only if prior obligations defined by the CPP and APP have been exhausted and climate disadvantage remains since it is only at this point that the theoretical and practical challenges associated with benefit identification or disaggregation are worth tolerating. (Page, 2012, s. 322)

Denne løsningen gjør det tydelig at Page konsentrerer seg langt mer om den praktiske gjennomførbarheten enn de normative og epistemiske utfordringene som følger. Det er imidlertid ikke den praktiske utfordringen som er av interesse når separeringsutfordringen analyseres i denne oppgaven, og derfor vil jeg i det følgende anvende Caneys fire løsninger som utgangspunkt for analysen. Jeg vil også vurdere om det finnes andre løsninger enn de Caney skisserer.

Til slutt vil jeg samle trådene og gi en endelig kommentar på om separeringsproblemet kan overkommes, eller om det faktisk svekker DBB-prinsippets normative kraft. Det er imidlertid viktig å påpeke at jeg ikke bare vil fokusere på fordeler som følger av klimaendringer, men også si noe om hvordan man skal separere plikter som følger av DBB-prinsippet fra andre plikter. Jeg gjør dette fordi disse to separeringsutfordringene ofte representerer to sider av samme sak: Når man har klart å separere en fordel som følger av klimaendringer, vil det også være viktig å tydeliggjøre hvilke plikter det medfører i henhold til DBB-prinsippet. Dersom man klarer å gjøre dette tydelig, vil det til slutt være enklere å se DBB-prinsippets rolle i sammenheng med andre plikter og prinsipper.

3.3.1 Skyldig og begunstiget skal begge kompensere

En av løsningene Caney (2006, s. 472) skisserer er å både godta et kausalitetspremiss og fordelspremisset. I et tilfelle der A sin handling gagnar både A og B men skader C, må altså begge kompensere. Likevel er det A som har skyld i skaden som blir påført C, og det virker derfor rimelig at A skal kompensere mer enn B. Det er likevel ikke risset inn i stein hvor mye mer A skal kompensere, og Caney har vanskelig for å se for seg et kriterium som skal avgjøre dette på en god måte. Spørsmålet er om den epistemiske innvendingen Caney presenterer undergraver denne løsningen, eller om den kan forsvares til tross for usikkerhetsmomentet som følger med den.

Page omtaler ikke dette, men det er grunn til å tro – gitt at han godtar at både den skyldige og den begunstigede skal kompensere – at han ville gått for en pragmatisk løsning som Caney sannsynligvis ikke ville vært tilfreds med.⁶⁰ En slik løsning kan for eksempel være å fastslå en regel som skal avgjøre ratioen mellom kompensasjonsplikten til den som både er skyldig og begunstiget, og den som ikke har skyld i problemet, men kun har mottatt fordeler.

Når man legger til grunn at førstnevnte skal kompensere mest, kan aktøren for eksempel stå for 75 prosent av kompensasjonsplikten, mens den som kun har mottatt fordeler kompenserer for de resterende 25 prosentene. Ratioen mellom skyldig og begunstiget som er foreslått her er riktignok helt vilkårlig, og det kan like gjerne tenkes at mye taler til fordel for at den begunstigede eller den skyldige skal kompensere forholdsvis mer. Det er altså avhengig av konteksten i ethvert tilfelle. Poenget med et eksempel som dette er kun å beskrive en løsningsmåte det går an å se for seg, ikke å gi en fasit på problemet. Denne løsningen fremstår relativt ryddig når det er to aktører med kompensasjonsplikt involvert. Realiteten kan derimot være langt mer komplisert.

Klimaproblemet er kroneksempelen på et slikt komplisert tilfelle, der det er mange skyldige, mange begunstigede og mange skadelidende. Det er likevel mulig å se for seg at man på pragmatisk vis kan lage et system som eksempelet over beskriver, også for mange aktører. Man vil riktignok møte flere utfordringer med å slå fast hvor stor andel av kompensasjonsplikten skyldige som har mottatt fordeler og kun begunstigede skal stå for, hvilke typer påførte skader som skal motta mest kompensasjon og hvordan man skal skjelle mellom ulike typer skyld og begunstigelse, men det kan la seg gjøre.

Dette vil likevel ikke svare godt nok på utfordringen Caney presenterer. Usikkerhetsmomentet gjenstår, og det vil det nesten alltid gjøre. Det er likevel betraktelig forskjell på stor og liten usikkerhet, og det kan godt være at Caney må innfinne seg med at *noe* usikkerhet alltid vil finne sted uten at det svekker enhver løsning som sådan. Dette er tross alt ikke den eneste utfordringen av etisk karakter der usikkerhet finner sted; det er derimot ganske vanlig (Huseby, 2015, s. 214).

Caney har altså helt rett i at en slik løsning på DBB-prinsippet medfører sentrale utfordringer, men at både aktøren som har skyld i et problem og mottar fordeler, og aktøren som kun er begunstiget kan legges til grunn for en kompensasjonsplikt, virker ikke urimelig kun av den grunn. At en god løsning er vanskelig å finne, betyr ikke at man skal avfeie

---

⁶⁰ Dette vitner hans forslag til operasjonalisering av DBB-prinsippet om (Page, 2012, s. 322-326).

muligheten. Selv om Caney sin epistemiske innvending er reell, er den altså likevel ikke graverende nok til å utelukke at man i visse tilfeller kan tale til fordel for den overnevnte løsningen på separeringsproblemet.

Oljeproduksjon som case

Oljeproduksjon er et klimarelevant eksempel som skaper både skyldige aktører, begunstigede aktører og skadelidende aktører. Det er ikke urimelig å legge til grunn at oljeproduserende stater, som for eksempel Norge, Saudi Arabia, Russland og USA, har medvirkende skyld i nåværende og fremtidige klimautfordringer. Det er likevel ikke bare disse statene som er *begunstiget* av oljeproduksjonen. Olje er tross alt en sentral energikilde på verdensbasis, og oljekonsumenter er også viktige og begunstigede aktører. De skadelidende er derimot aktører som konsumerer lite olje, men likevel må forholde seg til globale klimaendringer på lik linje med alle andre.

Caney sin løsning – at både den skyldige og den begunstigede skal kompensere – kan anvendes på dette eksempelet ved å legge til grunn at de største oljekonsumentene må kompensere på grunn av skyld, mens de største oljekonsumentene (for eksempel målt per innbygger) må kompensere i henhold til klimaskadelig begunstigelse. Dette vil også åpne for at skyldige aktører kan være begunstigede aktører og derfor vil måtte kompensere ekstra av den grunn.

Akkurat hvordan man løser dette i praksis er ikke det viktigste med dette eksempelet. Det viktigste er å vise at det ikke fremstår urimelig at både skyldige og begunstigede i enkelte tilfeller skal kompensere, selv om den praktiske utførelsen er en utfordring.

3.3.2 Den skyldige er også begunstiget

En annen løsning Caney (2006, s. 472) beskriver er at man kan legge til grunn at den som har skylden i et problem, som oftest også vil være den som er begunstiget. Er dette en mulighet som kan bidra til å løse separeringsproblemet?

Caney (2006, s. 472) svarer nei. Selv om det ofte skjer at den som gjør noe galt også er begunstiget, er det ikke mulig å slå fast at alle som forurenses er begunstiget, og at alle som er begunstiget forurenses. Dessuten er det enda vanskeligere å slå fast mengden en aktør forurenses, og hvor begunstiget aktøren blir i forhold til dette. Man må ta høyde for at noen kan forurense mye, men få svært lite fordeler ut av det. Det samme gjelder også det motsatte tilfellet, der en aktør forurenses lite, men er svært begunstiget. På grunnlag av denne

epistemiske innvendingen konkluderer Caney med at man må ta et valg: Skal man gå for det han kaller et kausalt premiss, der den som har skylden skal kompensere, eller skal man legge til grunn at den begunstigede betaler, noen ganger også uavhengig av skyld?

Caney har rett i at det er en mangelfull løsning å legge til grunn at den som har skylden i et problem som regel også er den som får fordeler. Dersom man skulle anvendt denne løsningen på klimaproblemet ville sentrale utfordringer som følger med blitt oversett, for eksempel at store selskaper som ikke har en god miljøprofil ofte velger å legge sin produksjon til land med mangelfulle miljøreguleringer (Dam & Scholtens, 2012, s. 153).⁶¹ I slike tilfeller vil forurensningen som skjer i en stat ofte ikke begunstige staten det gjelder i like stor grad som det begunstiger selskapet som utnytter seg av muligheten.⁶²

Et annet eksempel som viser at den som har skylden i et problem ikke alltid er begunstiget, er den utbredte mangelen på moderne energitilbud i utviklingsland. Dette fører gjerne til at husholdninger bruker trebasert brensel til matlaging, noe som både er dårlig for miljøet og for helsen (Kuzemko, Keating & Goldthau, 2016, s. 129-133). I slike tilfeller er det åpenbart at mangelen på bedre alternativer gjør at skaden finner sted, og det er også helt tydelig at denne fremgangsmåten ikke er fordelaktig for dem det gjelder.

Denne løsningen representerer altså ikke et godt svar på separeringsproblemet, for den klarer ikke å separere fordeler som stammer fra klimaendringer fra skylden i problemet. Dermed gjenstår også valget Caney (2006, s. 472) mener man må ta: Å pålegge kompensasjonsplikter til den skyldige *eller* den begunstigede. Den neste løsningen Caney presenterer går nærmere inn på sistnevnte mulighet; å alltid la den begunstigede betale.

3.3.3 Den begunstigede betaler

Caney (2006, s. 472) tredje løsningsforslag er ifølge han selv drastisk og lite tiltalende; nemlig å legge til grunn at den begunstigede alltid betaler, og se bort fra spørsmålet om skyld. Dette er drastisk fordi det rokker ved en allmenn oppfatning om at den som har skyld i et problem bør gjøre noe for å kompensere. Selv beskriver han det slik for å underbygge hans

---

⁶¹ Dette er i tråd med «the Pollution Haven Hypothesis», som hevder at økte miljøreguleringer fører til at multinasjonale selskaper flytter produksjonen til stater med svakere miljøreguleringer (Dam & Scholtens, 2012, s. 148).

⁶² Det går an å argumentere for at det her er selskapet som har skylden, og at det samme selskapet også får fordeler. Likevel kan man ikke se bort fra at forurensningen skjer i en stat som blir utnyttet av et stort selskap, og at denne forurensningen vil få negative følger for staten det gjelder.

moralske innvending: «If I release some toxic waste in a river then surely, *ceteris paribus*, I should pay.» (Caney, 2006, s. 472). Å la den som i utgangspunktet har skylden gå fri er ikke moralsk overbevisende. Dette er derfor en utilfredsstillende løsning.

Det er lett å støtte Caney i dette resonnetet. Ideen om kompensasjon på grunnlag av skyld støttes nettopp av våre moralske intuisjoner, og de fleste er overbevist om at man skal gjøre opp for noe man har gjort galt dersom det påfører andre skade.⁶³ At en aktør har en kompensasjonsplikt på grunnlag av begunstigelse er langt fra like åpenbart, nettopp fordi det ikke er forankret i våre moralske intuisjoner på samme måte (Meyer & Roser, 2010, s. 240-241).

Når kompensasjon på grunnlag av begunstigelse i seg selv er kontroversielt, fremstår det lite sannsynlig at en løsning som kun tar utgangspunkt i dette er levedyktig. Det ville for eksempel vært en underlig løsning på dagens klimaproblem å legge til grunn at alle begunstigede skulle stå for kompensasjonen, mens alle skyldige kunne gå ubemerket hen. Det er også grunn til å tro at en slik løsning, som ikke tar tak i årsaken til problemet, ville vært usedvanlig ineffektiv. Når dagens klimaregime i utgangspunktet kritiseres for manglende effektivitet, er i hvert fall ikke dette fremgangsmåten for å løse denne utfordringen.

Det kan altså ikke forsvares, verken på moralsk eller praktisk grunnlag, at det bare er den begunstige som skal kompensere, men jeg stiller meg likevel undrende til valget Caney (2006, s. 472) mener man må ta: Å pålegge den skyldige *eller* den begunstigede kompensasjonsplikter. At DBB-prinsippet skal stå alene er ikke noe mange tar til orde for, men at DBB-prinsippet skal kombineres med andre prinsipper som FB-prinsippet er derimot en vanlig oppfatning.⁶⁴ I neste del vil jeg argumentere nettopp for at dette lar seg gjøre, og at dette kanskje også er den eneste muligheten DBB-prinsippet kan anses som et moralsk plausibelt prinsipp.

3.3.4 Et sekundært prinsipp

En fjerde og siste mulighet Caney (2006, s. 472-473) presenterer er å gi DBB-prinsippet en

---

⁶³ Det er verdt å merke seg at det er en utbredt oppfatning at den som har skylden i et problem skal kompensere, men at det fortsatt er uenighet knyttet til om kompensasjon basert på skyld kan anvendes spesifikt på klimaendringer som case (Meyer & Roser, 2010, s. 241).

⁶⁴ Dette støttes av Huseby (2015): «No theorists, to my knowledge, argue that the BPP should replace the PPP in cases where they both apply.» (s. 211) «BPP» viser her til DBB-prinsippet, mens «PPP» viser til FB-prinsippet.

sekundær rolle. Når den som har skylden i et problem er tilgjengelig, skal den kompensere. Når den som har skylden ikke kan kompensere, skal derimot DBB-prinsippet aktiveres, og den begunstigede skal betale. At den skyldige ikke kan kompensere, kan skyldes alt fra manglende evne til dødsfall, eller at man rett og slett ikke vet hvem den skyldige er. Det vesentlige er uansett at den skyldige ikke er tilgjengelig, og at man derfor må finne en løsning på hvem, om noen, som skal kompensere på vedkommendes vegne.

Caney sin innvending til denne løsningen er moralsk fundert, og går ut på det ikke lar seg forsvare at de begunstigede får plikter kun når den skyldige ikke kan kompensere: Dersom det å motta fordeler skal medføre plikter når den skyldige ikke kan kompensere, bør det også gjøre det når den skyldige kan det.

Caney har rett i at det vil finnes tilfeller der det virker merkelig at en kompensasjonsplikt kun oppstår når den skyldige ikke er tilgjengelig for kompensasjon. Det å være begunstiget kan som allerede argumentert for i del 3.3.1 medføre en kompensasjonsplikt også når den med skyld er tilgjengelig. Det betyr imidlertid ikke at det å gi DBB-prinsippet en sekundær rolle *alltid* vil være galt. Det kan finnes andre muligheter, som i noen tilfeller kan forsvare den overnevnte løsningen: «To say that being a beneficiary of harm must generate duties either always or never, is to overlook other relevant possibilities.» (Huseby, 2015, s. 214)

«Other relevant possibilities»

Et eksempel på andre mulige løsninger kan være et tilfelle der FB-prinsippet gjelder, men den som har forurenset ikke kan betale for hele kompensasjonen. Dersom et mellominntektsland som India skal kompensere etter FB-prinsippet, vil kompensasjonsplikten sannsynligvis begrenses på grunn av andre hensyn. India er tross alt et av landene som «kjenner konflikten mellom vekst (fattigdomstiltak) og vern (klimatiltak) best på kroppen» (Bjermeland, 2017). Når India ikke kan kompensere for alt, kan det altså være en løsning at en begunstiget aktør kommer på banen og bidrar til å kompensere for det som gjenstår.

Det er også mulig å forestille seg at FB-prinsippet i helt spesielle tilfeller kunne vært sekundært, mens DBB-prinsippet var primært. Dersom en aktør som har skylden i et problem ikke har gjort en graverende feil, men fordelene som fulgte var svært store, kunne det vært en mulighet at de begunstigede burde kompensert i første omgang. Først når de begunstigede ikke hadde muligheten, ville den skyldige måttet kommet på banen. Selv om spørsmålet om

skyld og kompensasjon er ganske urokkelig, kan man ikke utelukke at det kan finnes særtilfeller som gjør at FB-prinsippet kunne blitt ansett som sekundært likevel.

Den vesentlige mangelen med denne løsningen er at Caney her ikke ser muligheten for at DBB-prinsippet kan kombineres med andre prinsipper på samme tid, når dette kan være både en mulig og fruktbar løsning.⁶⁵ Dette medfører selvsagt at man tydelig må isolere goder og separere plikter som følger fra DBB-prinsippet fra andre plikter, men slik jeg ser det handler separeringsproblemet også mye om hvordan DBB-prinsippet kan settes i sammenheng med andre prinsipper for byrdefordeling. Ulike prinsipper lar seg kombinere, men utfordringen som gjenstår er å avgjøre hvordan dette skal gjøres, samt hvilket av prinsippene som skal ha forrang i ulike tilfeller.⁶⁶

Det vil selvsagt gjenstå operasjonaliseringsutfordringer knyttet til det å definere eksakt hva det vil si å være begunstiget og hva som skal til for at noe regnes som en fordel som stammer fra klimaskadelig aktivitet (Page, 2012, s. 321), men det vesentlige er å finne ut av mulige tilfeller der det kan forsvares at DBB-prinsippet anvendes. Dette vil som allerede argumentert for ikke være som et selvstendig og isolert prinsipp, men i sammenheng med FB-prinsippet og/eller ETB-prinsippet.

3.3.5 Andre løsningsforslag

En følge av resonnementet over er at det vil finnes flere løsningsforslag som ikke bare tar utgangspunkt i skyld og begunstigelse, men for eksempel også i aktørers evne til å kompensere. I det følgende vil jeg derfor kort foreslå noen løsninger som kombinerer både DBB-prinsippet, FB-prinsippet og ETB-prinsippet.⁶⁷ Denne forslagslisten er på ingen måte uttømmende, men illustrerer at det finnes flere tilnærminger enn de Caney presenterer.

En løsning er at alle tre prinsippene sidestilles, slik at kompensasjonen deles inn i tre like deler. Haken med denne løsningen er at den fort kan oppfattes som urettferdig dersom skaden de skyldige har forårsaket er stor, men kompensasjonen de skyldige aktørene må betale er forholdsvis liten.

---

⁶⁵ Caney (2010, s. 219) utelukker likevel ikke at prinsipper kan kombineres på generelt grunnlag. Selv har han jo som allerede nevnt tatt til orde for et rammeverk som kombinerer aspekter fra FB-prinsippet og ETB-prinsippet.

⁶⁶ Selv om Caney ikke viser til ETB-prinsippet i denne sammenhengen, er også dette relevant her.

⁶⁷ Jeg velger å inkludere FB-prinsippet i alle forslagene på grunn av den betydelige vekten som tillegges skyld.

En annen og kanskje mer fruktbar løsning er å legge til grunn at FB-prinsippet er primært, men at både DBB-prinsippet og ETB prinsippet er sekundære. Denne løsningen ivaretar at de med skyld er de øverste ansvarlige, men åpner for at både begunstigede og evnerike kan måtte kompensere om de skyldige ikke kan kompensere for alt. I et slikt tilfelle kan man forestille seg at de begunstigede og de evnerike deler den resterende kompensasjonen eksempelvis i to, og betaler deretter. Dette reduserer byrden både for evnerike og begunstigede, men deres uskyld kan gjøre en slik løsning berettiget.

En tredje løsning er at FB-prinsippet og DBB-prinsippet regnes som primære, men at ETB-prinsippet er sekundært. Dette kan forsvares med at sistnevnte i utgangspunktet ikke har noen direkte tilknytning til problemet, og derfor heller ikke bør bidra med mindre de som har en slik tilknytning ikke klarer å kompensere for alt selv. På den andre siden går det også an å se for seg en løsning som er mer i tråd med dagens gjeldende system, nemlig at FB-prinsippet og ETB-prinsippet er primære, men at DBB-prinsippet er sekundært. En slik løsning vil kanskje være lettere å få gjennomslag for, nettopp fordi den i størst grad bygger på allerede etablerte prosedyrer.⁶⁸ Dette bør likevel ikke bety at det er denne løsningen som har størst normativ gjennomslagskraft.

Det går imidlertid an å se for seg en rekke andre kombinasjoner av prinsippene. Å gå nærmere inn på dette er imidlertid ikke hensikten her. Hensikten har derimot vært å illustrere at Caney sin tilnærming viser en av mange mulige og at det finnes alternativer også til han.

3.3.6 Separeringsproblemet og DBB-prinsippets normative kraft

De praktiske utfordringene knyttet til DBB-prinsippet og separeringsproblemet er klare. Som allerede nevnt finnes det for eksempel ingen oversikt over hvor mye stater i FN-systemet har blitt begunstiget av klimaskadelige aktiviteter (Page, 2012, s. 321-322). Dette er heller ikke temaet nå. Spørsmålet som gjenstår er snarere om separeringsproblemet svekker DBB-prinsippets *normative* kraft, eller om DBB-prinsippet består til tross for dette problemet.

Som argumentert for over vil det være mulig å legge til grunn at både en begunstiget og en med skyld skal kompensere for en klimaskadelig aktivitet, men det vil som regel ikke la

---

⁶⁸ Prinsippet om «felles, men differensiert ansvar» ble nedfelt i FN's klimakonvensjon fra 1992. Ideen her er at *alle* stater har et ansvar, men kapasiteten til statene skal avgjøre hvor stort dette ansvaret er. Her ser man trekk fra både FB-prinsippet og ETB-prinsippet, fordi man fordeler byrder etter to kriterier: Det første er i tråd med FB-prinsippet, for her ser man på hva en stat *har* gjort. Det andre er i tråd med ETB-prinsippet, for her ser man på hva en stat *kan* gjøre (Caney, 2005, s. 772-773).

seg forsvare å la den begunstigede stå for kompensasjonen alene. Den iboende forståelsen folk flest har om at den som har skylden i et problem må stå til ansvar for det, lar seg ikke lett overkomme. Det er, slik jeg forstår det, heller ikke poenget med DBB-prinsippet. Snarere er det et poeng at DBB-prinsippet kan være en *del* av et større bilde og bidra der andre prinsipper kommer til kort. Det vil finnes tilfeller der prinsippet ikke trer i kraft, og det vil finnes tilfeller der det gjør det.

Separeringsproblemet byr helt klart på viktige epistemiske utfordringer, men utfordringene er ikke store nok til at DBB-prinsippets normative kraft svekkes. Separeringsproblemet gjør det likevel klart av anvendelsesområdet til DBB-prinsippet må diskuteres nøye, og at prinsippet må settes i sammenheng med FB-prinsippet og/eller ETB-prinsippet for å sikre sin normative kraft. Dersom dette blir gjort, kan det altså forsvares at DBB-prinsippet anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk.

4 Klimapolitikkenes normative grunnlag for byrdefordeling

Jeg innledet denne oppgaven med å stille følgende spørsmål: *Bør «den begunstigede betaler»-prinsippet anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk?*

I dette kapitlet vil jeg først oppsummere analysen, før jeg diskuterer implikasjonene av den og gir et endelig svar på oppgavens problemstilling.

4.1 Å samle trådene

I analysen har jeg vurdert tre ulike utfordringer som kan svekke DBB-prinsippet sine normative plausibilitet. Som allerede nevnt er disse utfordringene langt fra de eneste DBB-prinsippet møter, men dette er utfordringer både Page og Caney behandler i sine arbeider.

Mens de to første utfordringene – kronologisk urettferdighet og ikke-identitetsproblemet – er nært beslektet, skiller separeringsproblemet seg tydeligere ut. Sistnevnte utfordring er i større grad et spørsmål av praktisk betydning enn de to første, men likevel også av moralsk relevans.

I det følgende vil jeg oppsummere analysen ved å gå nærmere inn på de viktigste aspektene ved utfordringene, samt funnene fra analysen. Denne oppsummeringen vil danne bakteppet for del 4.2, der målet er å kunne besvare om DBB-prinsippet bør anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk eller ikke.

4.1.1 En urettmessig stor byrde?

Den første utfordringen som ble analysert var den kronologiske urettferdigheten. Det mest sentrale spørsmålet var her om DBB-prinsippet pålegger aktører i dag en uforholdsmessig stor del av byrden klimaendringer fører med seg (Page, 2012, s. 317).

Ifølge Caney (2006, s. 473) er dette tilfellet. Mange av dem som levde før oss fikk fordeler fra klimaskadelige aktiviteter, men måtte aldri gjøre opp for dette. Derfor synes Caney det blir galt at aktører i dag plikter å gjøre opp for både egen og andres begunstigelse.

Page (2012, s. 318-319) ser derimot på dette på en annerledes måte, og det ble derfor naturlig å gå nærmere inn på Page sin forståelse i diskusjonen rundt dette. Med staten som utgangspunkt forsvarer Page at DBB-prinsippet kan pålegge dagens stater å kompensere for både nåværende og tidligere begunstiging, men ikke uten begrensninger. Page legger til grunn at en kompensasjonsplikt ikke skal føre til at befolkningen eller rettferdige institusjoner alvorlig skades. Dessuten skal ikke kostnadene kompensasjonsplikten medfører gå over fordelene staten har fått. Disse begrensningene skal altså være sikkerhetsnettet som sørger for at byrden stater må bære i dag *ikke* blir uforholdsmessig stor.

Jeg velger å ikke gå inn på hver og en av begrensningene til Page her.⁶⁹ På generelt grunnlag går det an å si at Page med fordel kunne vært tydeligere på hva hver og en begrensning innebærer. Slik begrensningene fremstår nå er de i beste fall tvetydige og i verste fall problematiske.⁷⁰ Likevel viser begrensningene til Page at den kronologiske urettferdigheten er en utfordring det går an å håndtere, så sant man godtar at staten kan legges til grunn. Om dette utgangspunktet lar seg forsvare, ble diskutert i analysens påfølgende del.

4.1.2 Stat eller enkeltindivid?

Ikke-identitetsproblemet var den andre innvendingen som ble analysert i denne oppgaven. Den viktigste diskusjonen i denne delen omhandlet stat versus enkeltindivid: Om stater eller enkeltindivider ligger til grunn er helt avgjørende for om ikke-identitetsproblemet får implikasjoner for DBB-prinsippet.

Page (2012, s. 320) legger staten til grunn og mener derfor han kan unngå ikke-identitetsproblemet. Han forsvarer dette med at stater er permanente enheter. Dette gjør at stater som var en del av den industrielle revolusjonen ofte er begunstiget i dag. Fordeler blir altså skapt og overført gjennom flere generasjoner, noe som blir tydelig når man legger et kollektivistisk utgangspunkt til grunn. Ifølge Page blir derimot dette ikke fanget opp om man kun fokuserer på enkeltindivider. Dette gjør at et individsentrert fokus blir for smalt, og derfor kan heller ikke et individsentrert utgangspunkt forsvares.

Caney (2005, s. 756-760) ser derimot annerledes på dette. Han mener det eneste forsvarlige er å legge enkeltindivider til grunn, og han etterlyser en begrunnelse fra Page som

---

⁶⁹ Det har jeg allerede gjort i del 3.1.2.

⁷⁰ Dette gjelder spesielt begrensningen om at rettferdige institusjoner ikke skal ta skade.

taler for at staten er et bedre utgangspunkt. Page (2012, s. 320) har flere gode argumenter for at ikke-identitetsproblemet ikke bør være avgjørende for DBB-prinsippet, men han klarer likevel ikke å redegjøre godt nok for at et kollektivistisk utgangspunkt er *mer* forsvarlig enn et individsentrert utgangspunkt. Page sin tilnærming signaliserer at han forsvarer et kollektivistisk utgangspunkt, fordi han mener det er best egnet til å løse dagens klimautfordring. Dersom man tar utgangspunkt i enkeltindivider, vil det kanskje gjøre det vanskeligere å håndtere klimaendringer, ta ansvar for tidligere handlingsvalg og tenke over implikasjonene dagens handlinger har for fremtidige generasjoner. Det kan ikke Page akseptere, men likevel lykkes han ikke i å redegjøre godt nok for at disse hensynene gjør at enkeltindividets plass må vike. Ikke-identitetsproblemet blir derfor stående som et problem som hovedsakelig begrenser DBB-prinsippets anvendbarhet til dagens generasjon. Noe annet har ikke Page lykkes i å argumentere for.

4.1.3 En rettferdig fordeling av ansvar?

Den siste delen av analysen omhandler separeringsproblemet. Denne utfordringen viser til hvor vanskelig det er å identifisere og isolere fordeler som fører til klimaendringer. I forlengelse av dette møter man også på problemer med hvordan kompensasjonsbyrden skal fordeles mellom ulike aktører: Er det bare begunstigede som skal kompensere? Er det kanskje også den med skyld? Eller finnes det helt andre løsninger som er langt bedre?

Caney (2006, s. 472-473) behandler sistnevnte del av utfordringen grundigst, og han skisserer selv ulike løsninger på separeringsproblemet. Utfordringen for Caney er at han ikke kan gå god for noen av dem. Dermed mener han at også separeringsproblemet byr på en uoverkommelig utfordring for DBB-prinsippet: Når det ikke går an å identifisere og isolere fordeler, og heller ikke gi en god løsning på hvordan kompensasjonsplikten skal fordeles, mister DBB-prinsippet mye av sin kraft. Denne slutningen går det imidlertid an å bestride.

Ett moment Caney tillegger mye vekt, er usikkerhet. Caney mener for eksempel at det ikke går an å legge til grunn at både den skyldige og den begunstigede skal kompensere, fordi man ikke kan være sikker på hvor stor andel av kompensasjonen hver aktør skal lastes for (Caney, 2006, s. 472). Det Caney ikke tar med i betraktning, er at usikkerhet ofte vil finne sted uten at dette svekker en løsning som sådan (Huseby, 2015, s. 214). Usikkerhet kan helt klart medføre praktiske utfordringer, men i teorien kan en løsning være god selv om den praktiske gjennomførbarheten blir utfordrende.

Det er også mye som tyder på at Caney ikke ser mulighetene som kommer med å kombinere DBB-prinsippet med andre prinsipper. Caney mener for eksempel at det aldri vil la seg forsvare at DBB-prinsippet anvendes som et sekundært prinsipp, fordi det ikke går an å si at den begunstigede får plikter kun når den skyldige ikke kan kompensere (Caney, 2006, s. 472-473). Caney overser likevel at det finnes tilfeller der en slik løsning faktisk kan forsvares.

Separeringsproblemet viser at implikasjonene av DBB-prinsippet er kompliserte, men det viser også hvor sentralt det er at DBB-prinsippet settes i sammenheng med andre prinsipper for byrdefordeling. Selv om det også er komplisert å avgjøre byrdefordeling mellom ulike prinsipper, er ikke usikkerhetsmomentet i seg selv en innvending mot DBB-prinsippets relevans og anvendbarhet i en slik kontekst. Det er langt fra entydig hvilke løsninger som skal ligge til grunn for å løse separeringsproblemet på best mulig måte, men separeringsproblemet utfordrer ikke alene DBB-prinsippets normative relevans.

4.1.4 En skjematisk fremstilling av utfordringene og deres implikasjoner for DBB-prinsippet

I de foregående avsnittene har jeg kort oppsummert hva utfordringene som er analysert dreier seg om og sammenfattet de viktigste funnene fra analysen. Skjemaet under er en fremstilling av dette.

	<i>Kronologisk urettferdighet</i>	<i>Ikke-identitetsproblemet</i>	<i>Separeringsproblemet</i>
<i>Page sitt ståsted</i>	Stater i dag må <i>ikke</i> ta et uforholdsmessig stort ansvar for tidligere generasjoners handlingsvalg. Begrensningene Page (2012, s. 318-319) skisserer skal sikre dette.	Det kollektivistiske utgangspunktet som ligger til grunn for DBB-prinsippet, gjør at DBB-prinsippet ikke rammes av ikke-identitetsproblemet (Page, 2012, s. 319-321).	Siden det enda ikke finnes noen oversikt over hvor mye stater har blitt økonomisk begunstiget, bør DBB-prinsippet kun aktiveres når pliktene som følger av FB-prinsippet og ETB-prinsippet ikke er tilstrekkelige (Page, 2012, s. 322).
<i>Caney sitt ståsted</i>	Det er urettferdig å la enkeltindivider bære byrden for tidligere generasjoners handlingsvalg. Enkeltindivider i dag har ikke vært med på å skape (mesteparten av) klimaproblemene, og bør derfor ikke gjøre opp for dem (Caney, 2005, s. 760).	Det kollektivistiske utgangspunktet som ligger til grunn for DBB-prinsippet, lar seg ikke forsvare. Dermed rammes også DBB-prinsippet av ikke-identitetsproblemet (Caney, 2005, s. 758-760).	Separeringsproblemet viser at det ikke er mulig å finne forsvarlige løsninger på hvordan byrder skal fordeles mellom ulike aktører (2006, s. 472-473).
<i>Utfordringens implikasjoner for DBB-prinsippet</i>	Den kronologiske urettferdigheten er et håndterbart problem dersom man legger et kollektivistisk utgangspunkt til grunn. Gjør man ikke det, viser den kronologiske urettferdigheten til et reelt problem som svekker DBB-prinsippet.	Page lykkes ikke i argumentere godt nok for at DBB-prinsippet unngår ikke-identitetsproblemet, og dermed begrenser ikke-identitetsproblemet DBB-prinsippets anvendbarhet til dagens generasjon.	Separeringsproblemet viser til kompleksiteten i DBB-prinsippet når det gjelder å isolere fordeler og plikter som følger av dem, men separeringsproblemet utfordrer ikke i seg selv DBB-prinsippets normative plausibilitet.

4.2 En del av det normative grunnlaget?

Det er nå grunn til å slå fast at anvendelsen av DBB-prinsippet Page (2012) tar til orde for ikke lar seg forsvare fullt ut. Hvilke implikasjoner dette får for DBB-prinsippets anvendbarhet som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk, vil drøftes i det følgende.

4.2.1 To reelle utfordringer

Når det gjelder den kronologiske urettferdigheten, slo jeg fast at denne utfordringen lar seg løse dersom man kan godta at staten ligger til grunn, snarere enn enkeltindividet. Page (2012, s. 318) forsøker nemlig å møte denne utfordringen ved å vise til begrensninger som skal sikre at dagens stater ikke bærer en uforholdsmessig stor byrde. I delen som omhandlet ikke-identitetsproblemet, ble det likevel klart at Page (2006, s. 153; 2012, s. 319) ikke argumenterer godt nok for staten som utgangspunkt. Siden dette er tilfellet, følger det av den kronologiske urettferdigheten at enkeltindivider i dag kun må kompensere for egen begunstigelse. Noe annet ville vært å pålegge dem en urettmessig stor byrde, til tross for begrensningene Page legger til grunn.

At staten som utgangspunkt ikke blir redegjort godt nok for (Page, 2006, s. 153; Page, 2012, s. 319), gjør selvfølgelig også at ikke-identitetsproblemet blir en reell utfordring. Dette innebærer at DBB-prinsippet som oftest ikke kan anvendes på tvers av generasjoner, men hovedsakelig må begrenses til å gjelde generasjonen som lever i dag.⁷¹

Siden både den kronologiske urettferdigheten og ikke-identitetsproblemet er reelle utfordringer for DBB-prinsippet, blir den siste innvendingen spesielt viktig for å vurdere prinsippets anvendbarhet.

4.2.2 En mulighet

Separeringsproblemet står igjen som den eneste utfordringen som ikke svekker DBB-prinsippets normative plausibilitet, til tross for at Page (2012, s. 322) i utgangspunktet mener at denne utfordringen gjør DBB-prinsippet komplisert å anvende i dag. Selv om

---

⁷¹ Unntakene er som tidligere nevnt gjeldende dersom mennesker i dag kan påvirke fremtidige generasjoners velferdsnivå, men ikke deres eksistens, og/eller hvis dagens handlinger fører til at fremtidige menneskers liv ikke blir verdt å leve.

separeringsproblemet peker på sentrale vanskeligheter, er ikke disse av en karakter som gjør at de ikke kan løses på *moralsk* grunnlag. Den praktiske gjennomførbarheten vil bli utfordrende, men separeringsproblemet kan la seg løse teoretisk dersom DBB-prinsippet blir kombinert med FB-prinsippet og/eller ETB-prinsippet. Dersom DBB-prinsippet skal være en del av det normative grunnlaget for internasjonal klimapolitikk, må det altså settes i sammenheng med andre prinsipper for byrdefordeling. DBB-prinsippet kan ikke forsvares alene.

4.2.3 DBB-prinsippets anvendbarhet som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk

Diskusjonen over slår fast følgende:

- i) DBB-prinsippet kan som oftest ikke anvendes på tvers av generasjoner.
- ii) Stater alene kan ikke ligge til grunn.
- iii) DBB-prinsippet må settes i sammenheng med andre prinsipper for byrdefordeling.

Er det da grunnlag for å si at DBB-prinsippet bør være en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk?

Svaret er et betinget ja. Funnene fra denne analysen åpner for at DBB-prinsippet kan anvendes på dagens generasjon – og i noen særtilfeller også på tvers av generasjoner – dersom det kombineres med andre byrdefordelingsprinsipper. Dette betyr at DBB-prinsippet får en begrenset anvendbarhet, men at prinsippet likevel kan være av betydning: «Many of the current benefits associated with CO₂ emitting activities have accrued in the lifetimes of existing individuals and at least some of the associated damages will impact on persons who already exist» (Page, 2012, s. 320). Selv om klimaendringer ofte finner sted lenge etter den klimaskadelige aktiviteten, er det altså ikke slik at dette alltid strekker seg over flere generasjoner. I slike tilfeller kan man åpne for at DBB-prinsippet får betydning, for eksempel som et sekundært prinsipp som aktiveres når den skyldige ikke har muligheten til å kompensere for alt.⁷²

Skulle det imidlertid vise seg at klimaendringer medfører så store utfordringer at fremtidige menneskers liv ikke blir verdt å leve, vil DBB-prinsippet kunne få større betydning enn det jeg beskriver over. Dette er fordi prinsippet da vil kunne anvendes på tvers av generasjoner. At et slikt fremtidsscenario ikke kan utelukkes, viste jeg til i analysen –

---

⁷² Dette viser tilbake til forslaget som ble diskutert i del 3.3.4.

verdenssamfunnet må gjennomgå store omveltninger for å unngå dette, men store nok omveltninger har enda ikke funnet sted.⁷³

På grunnlag av dette er det altså rom for at DBB-prinsippet i visse tilfeller bør anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk. Denne anvendelsen kan imidlertid ikke baseres på Page sitt forsvar for DBB-prinsippet alene. Som Caney sine innvendinger har vist, løser ikke Page alle utfordringene DBB-prinsippet møter på en moralsk forsvarlig måte. Når det gjelder separeringsproblemet, forsøker han ikke å løse denne utfordringen i det hele tatt. Dette er som nevnt fordi det per i dag ikke foreligger noen oversikt som viser hvor mye stater har blitt økonomisk begunstiget fra klimaskadelige aktiviteter (Page, 2012, s. 321-322). Dette er imidlertid en utilstrekkelig tilnærming, for oversikten Page venter på vil ikke løse alle de moralske utfordringene som følger av separeringsproblemet. En slik oversikt vil for eksempel ikke si noe om hvordan DBB-prinsippet skal kombineres med andre byrdefordelingsprinsipper.

At Page ikke lykkes med sitt forsvar av DBB-prinsippet er imidlertid ikke grunn nok til å avfeie DBB-prinsippets normative relevans. Andre forståelser av DBB-prinsippet, for eksempel en forståelse basert på enkeltindivider som utgangspunkt og ikke stater, kan i større grad være moralsk forsvarlig. Det er ingen ting som tilsier at Page sin versjon av DBB-prinsippet må være den gjeldende. Alternative forståelser kan kanskje bidra til å styrke DBB-prinsippets normative plausibilitet, men vil muligens også begrense prinsippets anvendbarhet sammenlignet med Page sitt utgangspunkt.

Til slutt er det igjen viktig å påpeke at den kronologiske urettferdigheten, ikke-identitetsproblemet og separeringsproblemet ikke representerer alle utfordringene DBB-prinsippet kan stilles ovenfor. Dette betyr at denne analysen alene ikke kan gi et fullverdig svar på om DBB-prinsippet faktisk bør anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk. Det jeg har kommet frem til her kan kun gi en indikasjon på hvilke muligheter og begrensninger som følger med Page sin versjon av prinsippet. Hadde andre utfordringer knyttet til DBB-prinsippet blitt analysert, kunne konklusjonen sett annerledes ut.⁷⁴

---

⁷³ Internasjonale klimaforhandlinger har for eksempel vist seg å ikke være så effektive katalysatorer for endring som mange hadde håpet. Tora Skodvin og Jon Hovi (2015) skriver om dette. De slår fast at «mer enn to tiår med klimaforhandlinger har medført mange avtaler, men ingen av dem har bidratt særlig til å løse klimaproblemet.» (s. 535).

⁷⁴ Gå tilbake til fotnote 27 for en gjentakelse av hvilke andre utfordringer som kunne blitt analysert.

5 Konklusjon

Formålet med denne oppgaven har vært å besvare om DBB-prinsippet bør anvendes som en del av det normative grunnlaget for byrdefordeling i internasjonal klimapolitikk. I lys av Page og Caneys motstridende synspunkter, har jeg analysert tre utfordringer prinsippet møter: Kronologisk urettferdighet, ikke-identitetsproblemet og separeringsproblemet. På bakgrunn av dette har jeg kommet frem til at DBB-prinsippet *kan* anvendes, men kun i begrenset form. Dette innebærer at DBB-prinsippet hovedsakelig bør gjelde dagens generasjon, og at prinsippet også må settes i sammenheng med andre byrdefordelingsprinsipper.

Som nevnt i kapittel 4 er denne konklusjonen basert på noen få utfordringer DBB-prinsippet møter. Selv om denne analysen alene ikke kan gi et fullkomment svar på om prinsippet er normativt plausibelt, er funnene et bidrag på veien. Byrdefordelingsanalyser basert på DBB-prinsippet er fortsatt på et tidlig stadium, og i tiden som kommer er det derfor viktig at ulike aspekter ved prinsippet blir belyst ytterligere. Meningsbrytning mellom ulike teoretikere vil være nyttig i så måte.

Litteraturliste

- Adams, R. M. (1979). Existence, Self-Interest, and the Problem of Evil. *Noûs*, 13(1), 53-65.
doi: 10.2307/2214795
- Baatz, C. (2013). Responsibility for the Past? Some Thoughts on Compensating Those Vulnerable to Climate Change in Developing Countries. *Ethics, Policy & Environment*, 16(1), 94-110. doi: 10.1080/21550085.2013.768397
- Barry, C. & Wiens, D. (2016). Benefiting from Wrongdoing and Sustaining Wrongful Harm. *Journal of Moral Philosophy*, 13(5), 530-552. doi: 10.1163/17455243-4681052
- Barry, C. & Kirby, R. (2017). Scepticism about Beneficiary Pays: A Critique. *Journal of Applied Philosophy*, 34(3), 285-300. doi: 10.1111/japp.12160
- Bigelow, J., Pargetter, R. & Young, R. (1990). Land, well-being and compensation. *Australasian Journal of Philosophy*, 68(3), 330-346. doi: 10.1080/00048409012344341
- Bjermeland, M. (2017, 21. september). Mørklagte, mystiske India? Hentet fra <https://www.cicero.uio.no/no/posts/klima/morklagte-mystiske-india>
- Boonin, D. (2008). How to Solve the Non-Identity Problem. *Public Affairs Quarterly*, 22(2), 129-159. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/40441486>
- Brandstedt, E. (2014). An Interview with Professor Simon Caney. *De Ethica. A Journal of Philosophical, Theological and Applied Ethics*, 1(1), 71-84. Hentet fra <http://portal.research.lu.se/portal/files/8931183/4584207.pdf>
- Butt, D. (2007). On Benefiting from Injustice. *Canadian Journal of Philosophy*, 37(1), 129-152. doi: 10.1353/cjp.2007.0010

- Calder, T. (2010). Shared Responsibility, Global Structural Injustice, and Restitution. *Social Theory and Practice*, 36(2), 263-290. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/23558677>
- Caney, S. (2005). Cosmopolitan Justice, Responsibility, and Global Climate Change. *Leiden Journal of International Law*, 18(4), 747-775. doi: 10.1017/S0922156505002992
- Caney, S. (2006). Environmental Degradation, Reparations, and the Moral Significance of History. *Journal of Social Philosophy*, 37(3), 464-482. doi: 10.1111/j.1467-9833.2006.00348.x
- Caney, S. (2009). Climate Change and the Future: Discounting for Time, Wealth, and Risk. *Journal of Social Philosophy*, 40(2), 163-186. doi: 10.1111/j.1467-9833.2009.01445.x
- Caney, S. (2010). Climate change and the duties of the advantaged. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 13(1), 203-228. doi: 10.1080/13698230903326331
- Dam, L. & Scholtens, B. (2012). The curse of the haven: The impact of multinational enterprise on environmental regulation. *Ecological Economics*, 78, 148-156. doi: 10.1016/j.ecolecon.2012.04.011
- Daniels, N. (1979). Wide Reflective Equilibrium and Theory Acceptance in Ethics. *The Journal of Philosophy*, 76(5), 256-282. doi: 10.2307/2025881
- Elster, J. (2011). How Outlandish Can Imaginary Cases Be? *Journal of Applied Philosophy*, 28(3), 241-258. doi: 10.1111/j.1468-5930.2011.00531.x
- Feinberg, J. (1994). *Freedom and fulfillment: Philosophical essays*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Goodin, R. E. (2013). Disgorging the Fruits of Historical Wrongdoing. *American Political Science Review*, 107(3), 478-491. doi: 10.1017/S0003055413000233

- Goodin, R. E. & Barry, C. (2014). Benefiting from the Wrongdoing of Others. *Journal of Applied Philosophy*, 31(4), 363-376. doi: 10.1111/japp.12077
- Haydar, B. & Øverland, G. (2014). The Normative Implications of Benefiting from Injustice. *Journal of Applied Philosophy*, 31(4), 349-362. doi: 10.1111/japp.12078
- Heyward, C. (2014). Benefiting from Climate Geoengineering and Corresponding Remedial Duties: the Case of Unforeseeable Harms. *Journal of Applied Philosophy*, 31(4), 405-419. doi: 10.1111/japp.12075
- Huseby, R. (2008). Duties and Responsibilities Towards the Poor. *Res Publica*, 14(1), 1-18. doi: 10.1007/s11158-008-9047-1
- Huseby, R. (2015). Should the beneficiaries pay? *Politics, Philosophy & Economics*, 14(2), 209-225. doi: 10.1177/1470594X13506366
- Huseby, R. (2016). The Beneficiary Pays Principle and Luck Egalitarianism. *Journal of Social Philosophy*, 47(3), 332-349. doi: 10.1111/josp.12154
- Kirby, R. J. (2016). *The Beneficiary Pays Principle and Climate Change* (Doktorgradsavhandling, The Australian National University). Hentet fra <https://openresearch-repository.anu.edu.au/bitstream/1885/109334/1/Kirby%20Thesis%202016.pdf>
- Knight, C. (2013). Benefiting from Injustice and Brute Luck. *Social Theory and Practice*, 39(4), 581-598. doi: 10.5840/soctheorpract201339433
- Kuzemko, C., Keating, M. F. & Goldthau, A. (2016). *The Global Energy Challenge: Environment, Development and Security*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Lane, M. (2016). Political Theory on Climate Change. *Annual Review of Political Science*, 19, 107-123. doi: 10.1146/annurev-polisci-042114-015427
- Lee, H., Cochran, V. A. & Roy, M. (2001). US domestic climate change policy. *Climate*

Policy, 1(3), 381-395. doi: 10.1016/S1469-3062(01)00024-9

List, C. & Valentini, L. (2016). The methodology of political theory. I Cappelen, H., Gendler, T. S. & Hawthorne, J. (Red.), *The Oxford Handbook of Philosophical Methodology*, (s. 525-554). Oxford: Oxford University Press.

Lysaker, O. (2016, 29. september). Utvidelse av klimadebattens kampsone. Hentet fra <http://www.cicero.oslo.no/no/posts/klima/utvidelse-av-klimadebattens-kampsone>

Malnes, R. (1997). *Filosofi for statsvitere*. Oslo: Tano Aschehoug.

McCloskey, H. J. (1963). A Note on Utilitarian Punishment. *Mind*, LXXII (288), 599. doi: 10.1093/mind/LXXII.288.599

Meyer, L. H. & Roser, D. (2010). Climate justice and historical emissions. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 13(1), 229-253. doi: 10.1080/13698230903326349

Page, E. (1999). Intergenerational Justice and Climate Change. *Political Studies*, 47(1), 53-66. doi: 10.1111/1467-9248.00187

Page, E. A. (2006). *Climate Change, Justice and Future Generations*. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.

Page, E. A. (2008). Distributing the burdens of climate change. *Environmental Politics*, 17(4), 556-575. doi: 10.1080/09644010802193419

Page, E. A. (2012). Give it up for climate change: A defence of the beneficiary pays principle. *International Theory*, 4(2), 300-330. doi: 10.1017/S175297191200005X

Parfit, D. (1984). *Reasons and Persons*. Oxford: Oxford University Press.

Pasternak, A. (2014). Voluntary Benefits from Wrongdoing. *Journal of Applied Philosophy*, 31(4), 377-391. doi: 10.1111/japp.12072

- Rao, N. D. (2014). International and intranational equity in sharing climate change mitigation burdens. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 14(2), 129-146. doi: 10.1007/s10784-013-9212-7
- Rasch, B. E. (1987). Positiv og normativ politisk analyse: Om det egenartede ved statsvitenskapelig analyse og utfordringen fra økonomiske teorier om politikk. *Statsvitenskaplig tidskrift*, 90 (3), 187-206. Hentet fra journals.lub.lu.se/index.php/st/article/download/3417/2988/
- Rawls, J. (1974-1975). The Independence of Moral Theory. *Proceedings and Addresses of the American Philosophical Association*, 48, 5-22. doi: 10.2307/3129858
- Rawls, J. (1999). *A Theory of Justice. Revised Edition*. Oxford: Oxford University Press.
- Schwartz, T. (1978). Obligations To Posterity. I Sikora, R. & Barry, B. (Red.), *Obligations to Future Generations* (s. 3-13). Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Shue, H. (1999). Global Environment and International Inequality. *International affairs*, 75(3), 531-545. doi: 10.1111/1468-2346.00092
- Singer, P. (1972). Famine, Affluence, and Morality. *Philosophy & Public Affairs*, 1 (3), 229-243. Hentet fra <http://www.jstor.org/stable/2265052>
- Skodvin, T., & Hovi, J. (2015). Kan de internasjonale klimaforhandlingene lykkes? *Internasjonal Politikk*, 73(4), 529-537. Hentet fra https://www.idunn.no/ip/2015/04/kan_de_internasjonale_klimaforhandlingene_lykkes
- Smart, J. J. C. (1973). An outline of a system of utilitarian ethics. I Smart, J. J. C. & Williams, B. (red.), *Utilitarianism: For and against* (s. 3-74). Cambridge: Cambridge University Press.
- Swyngedouw, E. (2010). Apocalypse Forever? *Theory, Culture & Society*, 27(2-3), 213-232. doi: 10.1177/0263276409358728

Vetlesen, A. J. (2018, 25. januar). Klimaproblemet er systemet. Hentet fra http://cicero.uio.no/no/posts/klima/klimaproblemet-er-systemet?utm_campaign=unspecified&utm_content=unspecified&utm_medium=email&utm_source=apsis-anp-3